

प्रे-प्र
५०

स्तोदुर्योऽनुभिमहि। अयं नो देवः सविता दृहस्पतिनिं द्राग्नीमित्रावरणास्वरूप्ये। त्वस्त्राविस्मुः प्रजयासंर
सुलः काम आया तंकामायताविमुचन्। इति स्वग्रहान्वयेऽश्रीयति॥ तत्र ग्रहद्वारेष्ठिते मतिभ्रान्त्लएणः शकु
नाथं मानीत कुलशेषदेकेनाप्रपत्तुवेः वासिणिभूषित्यारातिकंस्कवासिनीभिः दापयित्वावध्वेमांगत्यवस्त्रं द
त्वावरोवध्वासद्वाल्पणेः महूपंचवाच्चपुरः सर्गाग्रहं प्रवेश्येत। देदलीमनधिष्ठाय दक्षिणपदाविश्वेत॥
तत्र कुलदेवतानमस्त्रत्य। शामेव संदपाद्ग्रास्येनार्थाद्यपत्तिरे॥ सिनीवात्प्रगायतामियं भगस्य सुमना अं
सत॥ इति ग्रहमध्ये ऊद्धितं च माने इहं प्राचीनं प्रीवमुज्जग्नोमालीर्यं ग्रहान् भद्रान्मुमेन सः प्रपद्येवीरश्री
शोरवतः सर्वीरान्॥ इति ग्रहान्वयेऽश्रायन्वलीवाचयि
त्यापविश्वातः॥ ॥ अथ ग्रहप्रवेशामः। तत्रादेष्टुग्धेन जलेन चाभगिनीवरवध्वोः यादो भ्रात्यालयेत॥ भगिन्ये

परस्तादि कं दत्यातोषयेत् ॥ शृङ्गवेशयनदे हृतीमनधिष्ठाय दक्षिणेन पदाप्रविश्योपविश्य यतासु रथेत्यादि
संकल्पविवादार्थं कर्मचृत्वावृद्धासदगृहदप्रवेशं कुबालास्तदा द्वैशुध्यथं वृध्यथं चांत्यर्थमभ्युदयार्थं च
आ स्त्रैः सद्गृहस्तिषु एषाद्वाच नं कं पिष्ट्ये इनिषु एषाद्वाच नं चृत्वा ततः इं आनद शोभती दक्षिणतु पवे
श्यस्वयमुत्तरत्तु आसीनः प्राणानाय म्यविवाहानं तरं वृद्धासदगृहप्रवेशात्मेकगिर्य इति संकल्प अग्नीध
नाद्यात्म्यभागात्म्वारभ्यायां प्रधानहासम्भुत्वाकुपात् ॥ दुर्गाओगनेगोम्बं माहृषीगांभिस्त्वे राष्ट्रभत्पत्नीप्र
ज्ञयाम्यर्वित् ॥ वद्दोप्रज्ञात्मनयं तीर्त्सरत्नेममग्निं ग्रात्मादमाः सपर्याच्छादा ॥ श्वर्गनयेद् ॥ अयमग्निदर्घेदप
तिः सुसंस्त्वयुष्टिवृध्नेनः ॥ यथाभगस्याभ्यां दध्यत्विष्टुष्टिमयोप्रज्ञारूपादा ॥ अग्नयेऽप्ततये ॥ २ ॥ प्रज्ञा
यादुग्राभ्यां प्रज्ञापत्तु इदाग्नीश्चामंयत्तु ॥ यथेनयार्न प्रमीयातातुभयोन्निवितोः प्रज्ञाः स्वादा ॥ इदाग्निभ्यां

तेनभृतेनद्विषायमाण्यायनांपुनः ॥ ज्ञायांयामस्माभावाक्षुजार्थेनाभिवर्धतार्थस्वादा ॥ उंद्राग्निभ्यां ॥५॥
अभिवर्धतांपयसाभिग्रस्मेणवर्धतांरथ्यासस्त्रपोषस्मोस्त्वामनपेक्षितोस्वादा ॥ उंद्राग्निभ्यां ॥५॥
इदेवसंमावियोसंविश्वमायुर्यनुतं ॥ मस्त्राइंद्रस्वस्त्रयस्वादा ॥ उंद्रायेद् ॥६॥ एवेधिपोष्यामयिमसंता
दा हृहस्यतिः ॥ प्रयापत्याप्रज्ञावतीसत्तीयमारदः नातर्स्वादा ॥ वृहस्यतयेद् ॥७॥ त्वस्त्राज्ञायामजनयेत
स्वास्येत्यांपतिः ॥ त्वस्त्रासद्वस्त्रमायुष्टिर्षिदीर्घमायुः शृणातुवा ॥ स्वादो ॥ त्वस्त्रद् ॥८॥ इमसंचरस्त्रा ॥९॥ तत्वा
शामि ॥१॥ त्वनोभग्ने ॥१॥ सत्वनाभग्ने ॥२॥ त्वमग्नेऽप्यामिभेषत्तर्स्वादा ॥३॥ गुणित्रयोदशाद्यादुती
शामि ॥४॥ त्वनोभग्ने ॥१॥ समित्संनहनेदुत्ताज्ञयाभ्यातानसमस्तराशृभृतः अनाज्ञातादिप्रायमित्तानिहृतावर्धमुत्तरतउप
र्गेयसद्सीत्यादिष्टायात्रोद्वासनत्रस्त्रविसर्जनाते ॥ उहगावः प्रज्ञायध्यमिहाश्वापृस्याः ॥ उहोसदस्त्रद

१८
क्षेत्रो गयस्यो योनिर्वीदतु ॥ इति चर्मल्युपविद्वातु जरो वरो यापुं सप्रमुक्तीं व पुन्नातस्याः पुन्रव व्या अंके सो
भेदजाहित्या कलिनः सोमेन पृथिवीहृदा ॥ अथोन इन्द्राण्मेषा सुषप्त्वे सोमं अधीत इत्क्षय वेद्य । प्रस्थस्थः
प्रेयं प्रज्ञया भुवने ग्रोचेष्ट ॥ इति न स्मे कल्मानि प्रदाय । इदप्रियं प्रज्ञयानेस मृध्यतामस्मिन गृह्णेगाहूप
त्यायन्तागृह्णि ॥ एनापत्यातन्वें संसरन्तस्याथाजीव्रीदिव थ मावद्वासि ॥ सुमंगलीरियं च धूरिमांसमेन
पश्यत ॥ सोभाग्य सर्वे दत्तायाथास्तं विपरेतन ॥ इति वावध्यस्त्रं ब्रह्मणादत्वाज्ञपति । उभो चाचं यष्टतः
आन इन्द्रो दयादुदिते षुनक्षत्रे पु प्राची मुदीचोचादिद्वासुषप्तिष्ठम्य ॥ ध्रुवकांति क्रूरवयोनि ध्रुवमसि ध्रुवत
स्थित ॥ त्वं न इन्द्राणामेध्यसि समापाद्विष्टतन्यतः । सप्तक्रूपयः प्रथमांचुनिकानामसृधती ॥ यद्युवताम्
हनिन्युः षुद्विकामुख्ययोग्यवद्धी ॥ यमस्माकमेवतष्टमी ॥ इति यथा तिंगं ध्रुवमसृधतीम् ॥ चरुर्वायति

इति गृह प्रवर्ण शब्दोऽमः ॥ यद्योपासना त्युर्वीव वादा ग्नो अनुगते खेनं स इत्यादिकान्तद्वे मांतर्हत्वा गोपये
त्वा यथा ॥ उद्धारोपासना त्युर्वं पतले गांति माग्ने ॥ युगल्कान्तवत्क मंहत्वाद्वापयं समापयेत् ॥ गृह पवे
उद्धारोपासनं तरं ग्रस्थतीय सिद्धदर्शनं भवति ॥ तदा स्थालीपाकं सृत्वा । औपासनं कुर्यात् ॥ न वनात्रिकाः
भ्य कुर्वन्मालीपाकं श्रेत् ॥ परेषुः सायंकाल एवोपासनं कुर्यात् ॥ एवं मुख्यपक्षः । कुचिदेवं वर्णयति । ग
त्रितीये धावि भेद्य प्रवर्वभागम्मालीपाकं श्रूतोपासनं कुर्यात् ॥ द्वितीये भागस्थालीपाकं वानोपासनं ॥ तृतीये
येन स्थालीपाकः न दोपासनं ॥ तथात्रे धारहत्वायामिनीष्वर्वभागस्थालीपाकोनित्ययुक्तो द्वितीये ॥ स्थालीपा
कोनोनित्यः तृतीये स्थालीपाकोनित्यवन्योविवादः इति ॥ अथ स्थालीपाकः ॥ वरुज्जरतं आसीनः प्रा
णानायस्य । विवादान्तिसि ध्यर्थं मेनां च धूमाग्ने येन ग्रस्थालीपाकेन याज्ञिष्ठ्य इति संकल्प्य । पत्न्यामन्वार

धायां च ररवनुद्दोतीत्यर्थे । अन्वानिः प्रधान देवता ग्विष्वशृंग देवताश्रीदमयेन च सणस घोषक्ष्ये । पलीनं
इुक्तान वदंति । ग्रोट्य कलीकृत्य प्रोट्य अग्नये जुष्टं निर्वपामित्रात् वच्छादन इत्युक्तान वर-चरस्त्रात्यानि क्षिप्त-
पुनर्गत्य स्मीत्रिवारं निक्षिप्त्य अग्नये जुष्टं प्रोक्षामित्रहनमं त्रेण त्रिस्त्रीस्मी । पुनः सम्यक् प्रक्षात्यजलनिर्वायाग्न-
स्पर्शिनिक्षिप्त्य च संप्रयायित्वा भिघार्य प्रीचीन मुदीचीन वोद्वास्य प्रतिष्ठितमभिघार्यतथा प्रपयित्वा भिघा-
र्योद्गुद्वास्याय्य भिघार्यत् ॥ सोकर्योयापेणाग्निहावरात्यं च सादर्यं दिति । अग्नीधनाद्याभागां तेनान्व-
मुख्याद्वृतिः । तथा च विधि रुने ॥ नात्र द्राम्याः परिध्यर्थेन चैवाग्निमुखाद्वृतिः ॥ विवाहां गतयात त्रिद्राम्याएव
तिके च नेति ॥ ततः सुन्युपस्तीर्यं च समध्याद्विरवदायाभिघार्यं श्रुष्टं चरमभिघार्यं पत्यामन्वारधायां मग्न-
ये स्वाहेति मध्ये ग्नोहृत्वा पुनर्सुन्युपस्तीर्यं तिराधार्यं स्वाहेति मध्ये ग्नोहृत्वा देत्युन्नर्थ

पूर्वार्धेदुतासमिथमिथसंनदनं चाग्नोप्रहृत्यजयादीन् समस्तग्राम्भतः प्रायश्चित्ताद्गुर्तीदुतादव्यापारिधीनन्
ज्ञिपात्रप्रसुक्तदभाग्निएवाभ्युत्प्रस्तुवेषध्यानिश्चात्यस्तात्यामूलानिमूलांजनेदक्षिणांपालिमध्यः कुर्या
देवं त्रिस्तुतुणमपादायपाणिभ्यां इव्याप्रतिष्ठाप्ये इदेवतामुद्दिश्या ग्रमग्नोप्रहृत्यत्रिरुद्युत्पविरेवं प्रहृत्यत्रिसंगु
त्यानिदृश्याग्निभिर्मन्त्र्यभूमिसुपस्त्रयमध्यमंपरिधिं प्रहृत्येतरो प्रदरनुजगधंस्याग्रमंगागेषूयोदति
परिधीनभिर्मन्त्र्याद्यारसमिधोप्रहृत्यनुकूलं सुचंनिधायविश्वेभ्यो देवेभ्यः सर्वस्माकुभागेभ्यः स्वांद्वा ॥ ते
भ्यदृदं ॥ तथाच्च सुवोधकाग्निः ॥ पात्रासादनरभाग्निप्रध्यमूलान्यनुक्रमात् ॥ दर्शकित्तिवाच्यमूलाद्वाक्षा ॥ त्यानि
निभ्यः परिधीन्कच्चा ॥ मूलांजनेदक्षिणापालिमध्यः कुर्यात्युनः सुचिनिधायायास्यचतुणमुद्दिश्यस्वेदेवतां
प्रहृत्याग्निएवाभ्युत्पविरेवं चानुप्रहृत्यच्च ॥ त्रिरुगुव्याचिनिदृश्यदृश्याग्निभूमिसुपस्त्रात् ॥ जयादयश्च

दीतव्याः प्रहृत्यपरिधीततः। संस्थावंजहुयात्ताभ्यां वराय रथमंवधूः। तथा। कान्तदो मंविनाय त्रयात्पोषधि
पिधिर्भवेत्। वर्द्धः समंजनं तत्र गांगे यस्य पतेन चोति। एवं कृतो तरपरिषेवनं सदसीत्यादिनास्य वर्षपात्रमुदास्य
ब्रह्मणां गांदधानं॥ शिश्ववरुणासर्पिष्ठतात्रास्मैलंभोजयेत्। रथमंवधूवरायापचितायदधानं॥ ॥ त्रिस्त्रा
लीपाकः॥ सायं प्रातः अनर्दध्वं हस्तेन तंडुले र्थवैर्वा श्रीहेत्रादुतीर्जुहुयान्त्यालीपाकवद्वनं सौंगप्रवांद्रुति
ः प्रातः श्विष्टहृतं च उभयतः प्रियं च नं। तत्र प्रयोगः। प्राणानायस्य ममो पात्रदुरितश्यद्वाराश्रीयज्ञपुर
प्रीत्यर्थं सायमो पासनं तंडुले हृष्ट्यामि। उति संकल्प्य। अग्निं प्रित्वेति परिमूल्य। अग्नयेन मः। हृतयादनायन
मः। दुतात्रिनेन मः। हृष्मवत्मनेन मः॥ ५॥ देवमुखाय। सप्तज्ञिद्याय। वेद्यानराय। ज्ञातवेदसेन। थीयज्ञपु
रस्थाय॥ ६॥ मध्ये गृह्यक्षते: गृह्याद्विद्वाग्नमलं गृह्यादितेनुमन्यस्वेत्यादिपरिचित्य। चत्वारिंश्टार्

सिसमहल इति स्थाता तं दुलान गर्दीति मायु मग्न ये सादा ॥ इति मं धेमो अग्नये दं ॥ पुनः किंचिदधिकेः अग्न
ये स्त्रियुक्ते स्वा ॥ उत्तराधे प्रवार्थे दृता आनये स्त्रियुक्ते दं ॥ श्वादुति संसर्गं प्रायश्चित्ता वर्थे वनस्पति द्वो मं ॥ यत्र
वे थे तिदुता युनरे कं त्रैमीदुता व्याहृतं भिर्वा ॥ उत्तरं पुरिष्ठ्य ॥ अग्नेत्वं नो अन्त मद्रत्यादि ॥ रथिं दा ॥ स नो बो
धिश्रुधी दृव मुख्यालो अघायनः समस्मात् ॥ इत्यत्मुपस्थायो पविद्य होमसादु एषार्थं गायत्री मन्त्रजपं
दृत्वा ॥ दृदृत्वा मेति किंचिद्विभूति मादाय जलादे धृत्वा वच्चाकलादे च निधाय स्वस्त्रियं अध्यामित्यग्निं प्रार्थ्यं य
दृत्वा ॥ दृदृत्वा मेति किंचिद्विभूति मादाय जलादे धृत्वा वच्चाकलादे च निधाय स्वस्त्रियं अध्यामित्यग्निं प्रार्थ्यं य
स्य स्मरत्या चेति मंत्रदीनमिति दुक्त्वा गोत्रप्रवरमुक्त्वा नमस्कुर्यात् ॥ एवं प्रातरपि जुहुयात् ॥ तत्र प्रातरो पाग्नि न
तं दुलेहो छ्यामिद्विति ॥ सूर्यायस्त्रादेति विद्वायः स्त्रियुक्ते वनक्रमः ॥ चतुर्थे द्वामयं तम
ज्ञस्त्रमेन मग्निं धारयेत् ॥ केचिच्चतुर्थाद्वामानं न रोपासनद्वयमेकदे वचद्विति ॥ तद्वामाय मोपासनमग्नि

मादिन प्रातः द्वे मेन सदृकुर्यात् ॥ सायं प्राते रोपा सन मिति संकल्पः । प्रातश्चेवातः सायमोपासन मिति संकल्पते स्यैव दिनस्येति विद्वांषः इति क्रियद्वामः ॥ ॥ अथ मृदुक्षीपाकुदिनात्प्रभृतित्रिरात्रं ददत्योरधः शृण्या अम्लवयं क्षारलवण दद्येऽकुर्वन्यासनं द्वायीयातां तयोरेत रेण न युग्रोधमोदं वरमाश्वस्थं पूर्वाह्नपात्ताग्निवादं दुर्गंधलिप्तमणीय स मृत्रेण परिवृत्तिनिधाय । तद्दृश्च तु अपररात्रे उदीच्छासोविश्वावसानमस्तामद्वेत्वा ॥ अन्यामिष्ठप्रभव्यां मन्त्रायापत्यास्तज्ज्ञ ॥ उदीच्छातः पतिवर्तिद्वयोपाविश्वावस्तनमसागीभिरीहु ॥ अन्यामिष्ठपितृष्ठदव्यज्ञाऽसते भागोजनुपातस्याविधि ॥ इति शायनुदेशात्मरदीत्याप्रसात्योदग्निश्चिस्तुत्वेत् ॥ ॥ अथ च तु श्वर्णद्वामः ॥ च तु श्वर्णदिंपतीमंगलमन्तो भूत्वाग्नेः पश्चादुपविश्ववरुत्तरतासीनः प्राणानायम्यमविवाहरेषां गभूतं च तु श्वर्णद्वामं कर्मण्डिष्ठिति संकल्पाग्नीधनो द्वात्यभागाते

वताभ्यः। इति स तात्याहुतीदृतासमित्सन्नहनेनुहोनित्रयादिसमस्तानगाम्बूभृतः। प्रायश्चिन्नाहुतीदृ
लोकं परं परिषिद्धपरिधीन्यसा यथ्यपत्नी मुन्नरत्येष्वद्युर्णायात्रमुद्वास्यां ज्ञेयोक्त्रोपांत्रिनीयग्रन्थाणविस्त
त्र्यापरेणाग्निं पत्नीं प्राद्वन्नरत्यमृपवेश्यतस्याः त्रिवस्यात्यत्रैषाङ्कः स्वाऽभुवः स्वाऽस्त्रवः स्वाहोऽस्वादा॥
इति च तु र्भिर्निनयति। अपश्यत्वामनसात्त्वे किनानेनुत्यादिनावधुर्वर्धमीक्षते। द्वितीयापश्यत्वामनसादी
ध्वानामित्यादि नावर्गोर्वधमीक्षते॥ समंजनुविश्वेदेवाः समायोदृश्याननो॥ सम्मानरिक्षासंधाता समुद्दृ
दिदृष्टनो॥ उत्या त्यद्वौषेण हृदयदेवो अंगुष्ठतर्जनीभ्यां एकदेव समम्ब्यः। प्रज्ञापतेतनेमेनुष्यस्वत्वस्त्रैर्वै
भिः सहस्रामद्वा विश्वेऽवैगतिभिः सर्वरागः पुर्वसांवद्वनामातरस्याम॥ भानः प्रज्ञातयतु प्रज्ञापति
राज्ञरसायस मन्त्रकर्त्यमा॥ अवर्द्वं मंगलीः पतित्वाक्षमाविद्वाऽग्ननो भवद्विपदेशं चतुष्पद्॥ तां पूर्वां छिवत

मामेर्यस्वयं स्यांवीज्ञं मनुष्यावपंति। यान्तर्कुञ्जात्माविस्त्रयानेयस्या मुग्गंतः प्रदग्धमश्रोपं। इति
स्मोजपित्वा। आराद्धोरमित्यनुवाकं ममावेगानेजपेत। आगेद्वौरमुपवर्द्धस्वयादुपरिष्वज्जायार्थमनस्य
मानः। तस्यापुष्ट तं मिथुनो मयोनीबद्धं प्रज्ञानयतीः सुरुतम्। आद्वयारल्यायन्नामथत्यरथं पुरुषेण
शूक्रः। तदेतामि थुनो मयोनीप्रज्ञया मृत्तेन दंगात्॥ अदंगमं महामोषधीष्ठदंष्ठिवेषुभूवनेष्वातः
अदं प्रज्ञान्नजन यत्पित्यलामदंजनिभ्योन्नपरीषुपन्नान्॥ युत्रिलोमाकुमारिणाविश्वमायुव्यभूतं। उभा
द्विरस्यप्रेष्यसावी तिद्वोन्नावृत्तद्वस्॥ दंजास्येत्वामृतायकं॥ इमं धोरो मशाद्वक्षोद्वेषु उण्डुवः। इति द्व
येदन्यो येनामभिर्मन्त्रयेत। नतः आच्चायां यद्विष्णुणगोम् यं दत्तागणपतिप्रार्थनां कुत्वासमिधिआत्मन
निवाग्निं समारोप येत॥ समिदागेषणमंत्रः। इति अयं तेयोगिभृत्यो यतोज्ञानो अरोचथाः। तंज्ञानं नमः

आरोहाथानोवर्धयारथिं। सदृक्षं त्रेणाद्विक्षुसमीक्षेकं कुर्यान्तु रक्षणं च कुर्यात्। पुनः द्वितीया द्विनदो मकाले
अदृशते: सदृशां समिधं गरहीता। आजुभानः सप्रतीकः पुरस्तादग्नेस्त्रायोनि मासी दसाध्या। अस्मिन्सधर्मे
अध्युज्ञगस्मिन्ति श्वेदेवायज्ञमानश्च सीदत्॥ उद्भव्यस्ताग्ने प्रतिज्ञाग्न्येन मिद्वापृत्वं संरज्ञयामयं च। पुनः कुः
न्वै स्त्रापितरं युजानमन्वाताऽसीत्यितं तु मेतम्॥ उतिद्वाभ्यां क्लोककाग्नेऽसमिधं निधायो पासनं कुर्यात्।
यद्वा। योते अग्ने यत्तियान्तनूस्त्रयेस्यारोहात्मात्मानं॥ अछावस्त्रनिद्वुष्वन्नस्मीनयोपुरुणि। यज्ञो भृत्यायज्ञ
मासी दस्त्रायोनिं॥ त्रातवेदो भुव आज्ञाय मानः सक्षय एष्मि॥ इति होमां तेऽक्षिणहस्तमग्नेऽप्रतितप्यसु
स्त्रेनिधाय कुर्याणमंतः प्रवेश्यात्मनिसमारोपणं कुर्यात्॥ पुनद्वौ मकाले। उपायरोहज्ञातवेदः पुनस्त्वं देवैभ्यो
हृष्यं वहनः प्रज्ञानं न। आयुः प्रज्ञारंशयिमस्त्रासुधेष्यज्ञम्ब्राह्मीहित्वा दुरोले॥ उत्यतः प्रविष्टमग्निं उध्येमुत

स्थितेकिकाग्नेऽसाक्षतसमिधनिदध्यात्। तत्रेषोपासनंकुर्यात्। नथा अद्वातावेधमादायसम्यग्वायुं
निगृह्यन्ते। मन्त्रमुखाहृतवन्हिवेधमग्नोविनिश्चिपेत्। पृथिव्याः मेरएवज्ञायिः सूतलङ्घदः। कूर्मोद्देवता॥
आमनवि० पश्चित्वयाध्युत्तोकाटेविलंविष्मुनाध्युता॥ तंचधारयमादेविपविनंकुरुत्तासनं॥ इत्यासनं
कुरुत्ता॥ तत्रोपविश्य। प्राणाद्यामादिसर्वमीषासनंकुर्यात्॥ अथचनुथिद्वौमानुंतरंकुरुत्ताचारप्राप्तंकुर्यात्।
तत्रकन्याद्यानस्तुतेभुद्वौपीतारज्जेत्यामविकृदितंदुलेः कृतचतुकोपरिपञ्चवर्णेः गिरिवतोमामहेष्वरकृष्णमी
नारायणप्रतिमायुज्ञमपिधानचित्रितघटंसखाष्पतन्त्रोमामहेष्वरादिवसंतादिष्टज्ञत्तुनांचप्रतिष्ठापृ
ज्ञांचकुर्यात्॥ तदस्तुभित्रेतिप्रतिष्ठाव्य। गोशीर्मिमाय॑ च्यंवकं उत्तिमंत्रेणातुमामहेष्वरपूज्ञा॥ श्रीश्वतेल
भीमीश्व। सहस्रश्चित्तिलक्ष्मीनारायणपूज्ञा। वसंतेनर्तुनोतिवसंतादिष्टदृतुपूज्ञा॥ उत्तवसंतेनर्तुनादेवा:

वसनः स्त्र॒यता स्तुतं । रथं तरेण तेजसा । हूँ विरि द्रेवयो दधुः ॥ - - ए देवा न तु ना रुद्राः पंचदशे स्तुतं । दृदताय श
माद्वलं । दृवागि द्रिवयो दधुः । वर्षा भिन्ने तु ना दृत्याः । स्ता मे सप्त दृवास्तुतं ॥ ३ ॥ वे रुपेण वि द्वागे न सो ॥ हवि
रि द्रेवयो दधुः । क्षार देन तु ना देवा ॥ एकवि द्वास भवः स्तुतं ॥ द्वे रुद्रान श्रिया श्रियं ॥ हूँ विरि द्रेवयो दधुः
द्वे मंते न तु ना देवा ॥ मरतः स्त्र॒ए वे स्तुतं । वले न द्वावीः महः ॥ हवि रि द्रेवयो दधुः ॥ श्रोमि रि रुद्रान ना देवा ॥ त्रे
ये त्वि द्वात मरत द्वं स्तुतं । सत्ये न रेवतीः द्वं ॥ हूँ विरि द्रेवयो दधुः ॥ ४ ॥ पूजां वि धाय ॥ दीपाचली लद्वारः ॥ द्रु
क्ष्या द्वे वे द्वं दत्ता गुल्मा मिठे मामहे वरपूजां वि धाय ॥ समंगति रियं वं धारिति सिंधै रं वं धै दत्ता ॥ सुवा
मिनीभ्यः उमामहे वरप्रीतये सो भाष्य प्राप्त्येवा एकहृसरादि पूर्णिवेणुषान्वालिहापयित्वा दृपत्फल्लवण
तं दुलनिर्मित दृक्षणो जगद्कुम्भितदृस्त्यारो दणं कारयेत् ॥ तत्र मंत्रः ॥ आत्मनं द्रुक्षमंतं चित्रं ग्रामं संगृ

ग्रन्थाय। मद्दाहस्तीदक्षिणोनोत्तिः प्रदक्षिणोनदूस्त्यारोहणं कारयित्वा। ततो मिथुनं ग्रा द्व्यष्टो भ्योन्येभ्यः सुवासि
नीभ्यः तां बुद्धानि द्युः। ततो च धूवरश्याः तां बुद्धानि भोज्ञयेत्। तत्राग्निषोगदीत्वाग्रा द्व्यष्टान्विमर्ज्जयेत्॥ ॥
इति विश्वप्रकाशाभिपद्मतानागवत्याख्यं किं कर्ममास्ते॥ अथ विवाहात्यं च मद्दिने दशमेवा कलेष
स्तं भवति॥ तत्राविवाहार्थमावाहृत देवतानिमर्ज्जनकमित्य० पञ्चपातिकाः मं उपदेवताः मातृकादिदेवताः
कं करणं च प्रत्येकं संपूर्ज्य नैवेद्यानि इत्वा० यां तु द्विगणणा इति विसर्ज्जयेत्० कं करणं त्राभ्यां रुक्षणं मोचयित्वा
उष्टवं धूभिः सद्भुजीयात्। आग्निष्ठवाचयेत्॥ ॥ इति कं करणोचनं॥ अन्यान्वारं भणीया॥ यदिचतुर्थिहोमम
ध्येयोर्णमासी ग्रां प्रातस्यां पोर्णमास्यां मन्वारं भणीया मुष्टिं इत्वा० प्रतिपादिस्यालीपाकं कुर्यात्० च तु यो होमानं तरं च
सद्ग्रापश्चादेवं कुर्यात्। तथा च चतुर्थिहोममध्येन त्रिप्राप्य ते यदिपूर्णिमा० प्रकम्ययागः कर्त्तं सं अन्वाधानपुरः सरद् ति

अथ प्रयोगः ॥प्रातरेषासनं कृत्वा ग्रालानायम्य॥ मम दर्शपूर्णमासखालीपाकसिध्यर्थमन्वारभणीयेन स्था
लीपाकेन यस्त्वे ॥ तत्र अग्निरग्नाविश्मृसरस्वतीसरस्वानग्निभर्तीच्चेति प्रधानदेवता ॥ स्विष्टकृदं गदेवतात्री
हि मयं च रुद्रव्यामिति ॥ च सहश्रपयित्वा अग्निप्रज्वालनाद्यात्मागात् ॥ मुख्या कुतिं कृत्वा ॥ सरस्वत्येत्वाहा
कृदं सरस्वत्येऽसरस्वतेत्वा ॥ सरस्वतेत्वाद् इति हेऽग्निरुद्गती जुरुद्यात् ॥ एततः आमावास्यां वै सरस्वतीपूर्ण
मासः सरस्वान्नितिक्रते अथ वापृणापश्चादुत्पृणापरस्तादुन्मध्यतः पोर्णमासीन्निगाय ॥ तस्यां देवा ॥
अधिसंव संतु जमेनाकृदमाद्यं तात्माहा ॥ पोर्णमास्य ॥ यज्ञे देवाअद्युर्मार्गधेयममावास्य संव संतो
मादित्वा ॥ सानोयत्तं पिएट्टिवश्ववाररयिनोधोहिसभगो सुवीरद्याहा ॥ अमावास्यायैरुद्याहु
ती जुरुद्यात् ॥ ततः स्वच्युपस्तीर्थ ॥ चरुमध्याग्निरुद्यायमकृदभिघार्य ॥ श्राव्यं च रुमभिघार्य ॥ पर्यामन्वा

रव्यायां। अग्नयेस्वा· अग्नयेदं· पुनस्तथैवावदाय। अग्नाविष्मूभ्यांस्या· अग्नाविष्मृभ्यमिदं· सरस्वत्येसा
हा। सरस्वते· अग्नयेभग्नेस्वा· अग्नयेभग्नेदं· मिष्टकृद्वचस्मभिष्यार्थस्युपस्तीर्य· उज्जगार्था
तस्मकृद्वद्यायद्विभिष्यार्थायग्नयेभिष्टकृतस्वादेत्युज्जगार्थपूर्वाधेऽद्वत्वा॥ त्यागः। सर्वत्रमुगमः॥ तथा वि
धिरत्रकारिका॥ अभिष्यार्थवस्त्रिष्टदविं प्रत्यभिष्यारयेत्॥ प्रेधानं दोमेषु वद्वष्टंते प्रत्यभिष्यार्थां॥ लेप
प्राणयाच्चम्य॥ समित्संनद्वनमग्नावाधाये। जयादिसमस्तानां श्रभनः॥ अग्नाद्वाताशीकृत्वा। वट्टः समजन
कुर्यात्। परिधिप्रदर्शनाग्निः॥ परिधीनपसार्य। संस्त्रावंद्वत्वो जरं परिधिवापूर्णपात्र मुद्ग्रस्य ब्रह्मविसर्ज
नाते॥ तथा। व्रतेषु शोत्रिहोमेषु विभ्रष्टेष्टोव्योत्सवे॥ चरोप्रथमकंचेव ग्राम्याएव न संश्यः॥ प्रथमचरारितः
स्मार्तान्वारंभणीया॥ तदनंतरमन्वाधानं कुर्यात्॥ अन्नमूलकारिका॥ अग्निस्तथाग्नास द्वितीयविष्मृः सर

स्वतीचेवतथासरस्वान् ॥ अग्निर्भर्गीम्बिस्त्रूद्ग्निरेतेक्षमेणरेवाश्चदुनेजयादीन् पूजि ॥ इत्यान्वारंभणीये
एषः ॥ ॥ अथान्वाधानं ॥ पर्वणिप्रातरोपासनंद्रुत्वा० प्राणानायम्या॑ अद्येत्यादिष्ठीणीमासेनाग्नयेनस्ता
क्षीपाकेनतत्राग्निः प्रधानदेवताम्बिस्त्रूद्गद्वत्ता० त्रीहिमयेनवृहुणासद्योवायक्ष्यं ॥ तत्रसागाः
सर्वादेवताः सांनुद्गताभवेत् ॥ विद्युद्गस्त्रिवद्यमेपाप्यानमस्तात्सत्यमुपैष्मि ॥ इत्युपस्थुडोन् ॥ अमावाः
स्यायाममावास्येनेतिविग्रोष्यः ॥ इत्यन्वाधानसंकल्पः ॥ प्रतिपदिप्रातरोपासनंद्रुत्वापत्त्वयदंतितंडला
नद्विष्यम् प्रतिपदिपंचमुद्दीनम्ययेज्ञसंनिवंपासीतिवित्तस्मीन्वतुर्थमन्वाचापस्त्रयंचमः ॥ इतिनिहृष्पाण्ड
येज्ञस्त्रोद्गासीत्रिः प्रोक्षणाद्विश्रृपणाद्विस्त्राल्कीपाकवतेऽपान्वप्रयोगाद्यग्निमुखातेततः मुच्युपस्त्री
र्यः द्विरवदाय सद्यस्त्रमभिघायो निष्ठसंचरुमभिघायं अग्नयस्वादूतिजुहोतिततः खिस्त्रुतंद्रुतोत्तरमस्मि

धमिध्मसंनहनंद्रुत्वा ॥ प्रथमप्रतिपदिजयादीन्द्रुत्वा ॥ अनात्मानांरीद्रुत्वा ॥ वर्द्धः समंजनं परिधिप्रदरणं च
त्वा ॥ संसावंद्रुत्वा चरं परिषच्य ॥ चक्षुगोविसर्जनात् ॥ शृष्टिरसीत्यपुष्टस्त्रोद्वितिसर्वं कुर्यात् ॥ अवरुप
भद्रक्षिणानास्ति ॥ पूर्णपानं दक्षिणां ॥ ग्रस्तमुष्टिभवेत्किंचित्किंचित्कारिषुष्करं ॥ पुष्करान्येवत्वारिष्पूर्ण
पात्रं तदुच्यते ॥ तस्यामिद्योन्निकावाविधिस्यानस्यप्रयोगः ॥ चरुपत्वा ॥ चतुष्पात्रप्रयोगाद्यग्निमुखात् ॥ च
रुणाम्बुद्धं पूर्णित्वातन्वेवभागत्रयं द्रुत्वा ॥ अग्नयेत्वादेत्येकभागं द्रुत्वातछेष्टमुज्जरतोभूम्याऽपेष्ठी
भ्युदृद्दनममोतिलेपनिमृत्य ॥ उग्नयेत्विष्टवृत्तेत्वादेतिओदृतीयभागं द्रुत्वातछेष्टदात्तणतोभूम्यापित्त
भ्युदृद्दनममोतिप्राचीनार्थातीलेपनिमृत्य ॥ अवशिष्टवृत्तीयभागात्किंचित्प्राचयाचम्पुनः प्राचयाच
म्योदृद्दावृत्योदृप्यन्तेष्टभक्षयित्वाहस्तनिर्मिद्याचामेत ॥ ततोनात्मातादिप्राचयश्चित्तादृतीद्रुत्वोन्नर

परियेचनादिकुर्यात् ॥ वाहृगमीत्यपापस्तुतोत् ॥ यदिपथमपर्वणयदणमधिमासोमुहोषमासोवास्पात् ॥
तद्विषयमपर्वणिनोपक्रमंकुर्यात् ॥ ॥ अज्ञीजनद्वितप्रवर्वनत् ॥ विश्वप्रकाशाभिधपद्मोतत्त्वोसमासः प्रति पत्त
द्वामः ॥ ॥ पथिकृद्धोमद्वर्मच ॥ गुरुभागेव योमूदेयद्वृणोच्चेद्वर्ष्येषोः ॥ मलिन्दुचेनथाद्वयेनान्वारंभणमिथ
ते ॥ ॥ ग्रंथांतरेषि ॥ वं दुपातेच संक्रान्तोमूदेजन्मगद्वादिने ॥ वेष्ट्यामिष्टिसंधानं कर्तुद्वारपशुक्षयः ॥ एव मादिनिमि
ते ॥ ग्रंथांतरेषि ॥ वं दुपातेच संक्रान्तोमूदेजन्मगद्वादिने ॥ वेष्ट्यामिष्टिसंधानं कर्तुद्वारपशुक्षयः ॥ एव मादिनिमि
ते ॥ न एकस्मिन्द्वयमेगते ॥ कुर्यात्यथिकृतंहोममितिसोमविहोनगुः ॥ तथा ॥ आद्यतिथनेष्टुष्टिसाम्येद्वर्त्त
थनेन एकस्मिन्द्वयमेगते ॥ कुर्यात्यथिकृतंहोममितिसोमविहोनगुः ॥ अथ प्रयोगः ॥ प्राणान
थनेन एकस्मिन्द्वयमेगते ॥ कुर्यात्यथिकृतंहोममितिसोमविहोनगुः ॥ अथ प्रयोगः ॥ प्राणान
यम्यगमप्रथमप्रतिपदः ॥ कुर्यात्यथिकृतंहोममितिसोमविहोनगुः ॥ वर्त्तनेन एकस्मिन्द्वयमेगते ॥
अग्रवेष्टिकृतंहोममितिसोमविहोनगुः ॥ अज्ञीजनद्विति ॥ विश्वप्रकाशाभिधपद्मोतत्त्वोसमास
पथिकृतंहोममितिसोमविहोनगुः ॥

अथविभ्रम्मेष्टिः॥ गुरमृदादिभिर्द्योनिमित्तेनचकेनचित्॥ द्रुतीयपर्वान्तक्रांतेऽविभ्रम्मेष्टिर्विधीयते॥ अ
ग्रयेचतथेऽद्यसोमायसिस्तुत्युनः॥ दायवेदिध्पतंत्रेणाविभ्रम्मेष्टिंप्रयादिकमिति॥ चरुंअपयित्वा।
जुहुयात्॥ श्रावपथित्युद्द्यासमानं॥ ॥ इतिविभ्रम्मेष्टिः॥ अथवेश्वानरेष्टिः॥ गुर्वादिमृदादिभिरंभुमालि
सकांतिदोषणमलिक्षुचेन॥ यदात्तीयाप्रतिपत्त्यातिवेश्वानरीष्टस्तदाविधेया॥ इत्यात्रःविष्टमुरापि। दि
नमासादिभिर्द्येहंतुभिःकेष्यदध्यथ॥ अतीताप्रतिपत्त्वेक्षयपथित्युज्जरमिष्टति॥ अतिक्रांताद्वितीयाचे
द्विभ्रम्मेष्टिंतुहावयेत्॥ यद्यनीयान्तीयान्तिष्टिवेश्वानरीचरेत्॥ अथप्रयोगः। प्राणानायम्येष्टित्रयानि
क्रमदोषपरिद्वाराथेवेश्वानरीष्टायद्येये॥ तत्राग्निवेश्वानरोवरुणोऽधिकावाऽतितस्तःप्रधानदेवताः।
सिष्टशुद्दंगदेवताः। एकमेवव्वीद्विमयंद्विष्टिर्विभज्यन्त्रिद्वयेचरुणाऽस्मतंत्रेणासद्योयश्ये॥ तत्रसां

गाइत्यादिपूर्ववत् । चरमंश्रवणितामिन्मुख्याने अवदानकमेणादायजुद्धयात् ॥ वेशान्गोनुत्या ॥ एषोऽस्मिवी
तिमंत्रद्धये ॥ अग्नयेवेशानरायेद्दनमम । अवतेदेऽः । उनममितिमंत्रो । चरणाय । दधिक्राव्याः । आदधि
क्रातुतिमंत्रो । दधिक्रावभ्यः । खिद्वद्वत्तदुत्वाद्वेषं प्रथमप्रतिष्ठृतसमाप्येत् ॥ ॥ अन्नाजनस्तिवेश
प्रकाश्माभिधपद्धतात्स्ततो नुवेशानरायागुण्यः ॥ ॥ चतुर्थ्यामतिपन्नायांप्रतिष्ठग्निमान्हृजः । निर्वपे
द्वृधिनासम्यक् तंतुतंतुमतेन्मये ॥ १ ॥ इमांततुमतीमस्त्रिपुनः संधानपूर्वकं । अतिक्रमेन्मूर्विष्टे द्रुक्याति
त्पूर्विकंबुवे ॥ २ ॥ तदाद्विष्टुः । पञ्चम्यामतिष्ठन्नायांप्रतिष्ठग्निमिद्धये । पुनः संधानकमेवकुर्यात्मग्नि
रपिद्वृजः । पुनः संधानमग्नेवक्ष्यते । अन्वाधानविस्मरणो । अन्वाधानमन्त्येषमभिध्यात्मनिवापदि ॥
उत्तरोपितोन्मुरलतत्रमंत्रपूर्वनदानतुं । विस्तर्ज्यलोकिके वाग्नावकं कुर्यात्प्रसिद्ध्यवे । पुनस्त्वादित्यमंत्रेण

निदध्यात्समिधंतनः। अथां मेधामिति प्रोच्यन मख्त्वात् पूर्ववैत। अन्वादध्यात्मयनेन भुंद्वे विस्मृत्यवेय
दि॥ सायमोपासनं रूत्वा लभना ज्ञाते च येण च॥ द्रुत्वा या यस्त्रिवाज्ञास्वापूर्ववत्समिधं न्यसेत॥ अन्वादध्यात्मा साय
मतीयादुक्तमार्गतः॥ उनाद्वातन्त्रयणाथत्वं नः सत्वं न द्रुत्यपि॥ आद्यादुतीः पंचद्रुत्वा भूरादियाहृतीरुथा॥
अन्वाधानं विधायाथस्ताद्यापाकं समान्वरेत॥ अन्वाधाने शिष्येनुग्रहणे चंद्रसूर्ययोः॥ उदुत्यमुद्याचिन्तं द्रु
त्वाज्ञ्यने शिमाचरेत॥ सूर्योपरागमत्रैव जुद्याद्वाद्वातित्रयं॥ चंद्रोपरागे तु नवानवो भवति मंत्रतः॥ यमा
दित्याऽननेनापि जुद्याद्वाद्वातिदुर्यं॥ चुद्वन्नारदीया॥ अन्वाधाने शिष्येनुग्रहणे चंद्रसूर्ययोः॥ प्राय
श्वितं मुनिभ्रेदाः कथं कुर्वीत यात्रिकः॥ चंद्रोपरागे जुद्याद्वाद्वातिप्रमेसो मदुत्यन्॥ आष्ट्राय स्वेत्यचांचेव से
सन्यास त्रातथा॥ सूर्योपरागे जुद्यादुत्यं ज्ञाते वदसं॥ आसत्येनोद्यंचेव त्रिष्ठीमंत्रातुद्वाहृता॥

शतिग्रहणप्रायश्चित्तजं ॥ अथवेष्यदेवः ॥ ग्रदस्तेनाहरदः पापापनुत्येषं च महायज्ञः कर्तव्याः ॥ देवपितृभू
तमनुष्यब्रह्मयज्ञाः ॥ तत्रदोमोदेवयज्ञः ॥ तप्येणानि त्यभाद्वपितृयज्ञः ॥ वलिदग्णं भूतयज्ञः ॥ अनन्दानं
मनुष्ययज्ञः ॥ वेदपाठब्रह्मयज्ञः स्तमुत्तरतो वस्त्यामः ॥ यज्ञं च तु स्थानमकार्वेष्यदेवस्त्रम्प्रयोगः ॥ अथ
वेष्यदेवं च तु द्विष्टामदः पर्वभवतीतज्ञातात्रतोपक्रमं द्विष्टामदः द्विष्टामचर्येशारलवणव
ज्ञं च त्रयोदशहन्त्यपवासश्च तु द्विष्टोहनिपार्वणवेष्यदेवस्त्रालीपाकं त्रहपाकाङ्गाहविष्यमादाय
अनन्दसंस्कारङ्गाराभ्रात्मसंस्कारार्थं वेष्यदेवं करिष्यति संकल्पविद्युद्सीत्यपुष्ट्यस्मार्तपवनेवामो
परिषिद्ध्य अग्नयेस्वादा ॥ विश्वेष्योदेवेभ्यः स्वाहा ॥ ध्रुवाय भूमाय स्वाहा ॥ ऋवक्षितयेस्वाहा ॥ अच्युतक्षि
तयेस्वादा ॥ अनन्दयेस्विश्वकृतेस्वादा ॥ द्विष्टनमसोतित्यागः ॥ हस्तेनेवजुहुयात् ॥ परिषिद्ध्य उत्तरतुस्मभ

स्मानिकृहींदुत्तापरिषिद्धिं । यन्मनांपृथग्देशसंस्कारोहम्लेनपरिमुञ्यावोक्त्युपचश्चान्ममंत्रहस्मीपरिषेचनं
। तन्माद्दोप्राणानायम्याद्यकंडनीयेषणीचुत्कीमार्जनीचोदधान्यपि ॥ इति पञ्चसुनापनुनयत्वरुठातान्वाहृ
ष्यवर्णानिउद्भाद्रिष्यद्विसंकल्प्य । तत्र स्थानेयुवतिद्वानस्यमोक्त्याभावादेक्त्रैपाग्नेः पश्चात्यंजनदंडाका
रेणाग्नेर्वासकर्यजनंदंडस्थितिंदृत्यावल्मीन्दयात् । तोमर्यजनंवामेरित्यग्निष्यानेचोक्त्वात् ॥ अथवाई
नांदेशेषाज्ञदेशोसमवेतानांसच्चसद्देवेषिषेचनंदुत्तिष्ठंसंस्तुत्यवल्मीन्दरेत् ॥ अपरेणाग्निउद्धर्माय
स्वादा ॥ अधर्मायस्वादा ॥ इत्युद्गपवर्गमुद्धानसंनिधोदत्तारथकपृथक्षुपरिषिद्धिं ॥ अभ्यःस्वादा ॥ इ
तिधर्मवल्लेः पुरस्तादंगारस्यमध्येषिषिद्धिं । ओषधिवनस्पतिभ्यःस्वादामरसोदेवज्ञनेभ्यःस्वादा ॥ इ
त्यांहुतिद्वयंतव्याकृप्रागपवर्गमुक्तरपृवेद्गोंगारस्यदत्ता ॥ इयोरेकपरिषेचनं ॥ ततः अधर्मायवल्ले

नरतः प्रागपवर्गं। गृह्णाभ्यः स्वा॒ श्रावसानेभ्यः स्वा॒ श्रावसानपतिभ्यः स्वा॒ सर्वभूतेभ्यः स्वा॒ इति च तु भिर्
प्राक्ष्यं तत्याकोणे देशे इत्वासमर्तं परिषिद्ध्य। अथ मायेति बले॑ः पुरस्तात्कामायस्वादा। परिषिद्ध्य नाया-
यां॑ तत्प्राक्षुभ्यं तत्परिष्ठायस्वादा। इति देहत्यां ग्राद्गतिं दत्वापरिषिद्ध्य। तत्पूर्वतः यदेजतिज्ञगतियज्ञचेष्टति
नाम्नोभागो यज्ञमेस्वादा॥ वायवेदं॑ इति क्षाटागेलाहुतिं दत्वापरिषिद्ध्यं चेत्॥ ततो धर्मायेति बले॑ देवक्षि-
णतः प्रागपवर्गं पंत्याकोणे। पृथिव्यस्वा॒ श्रावस्यायस्वा॒ दिवेस्वादा। सूर्यायस्वादा। चंद्रमसेस्वा॒-
नक्षत्रेभ्यः स्वादा। इंद्रायस्वादा। वृद्धस्पतयेस्वादा। प्रज्ञापतयेस्वा॒ श्रावस्यादा। इति दशाभिर्ब्रह्मस
दनेदत्वासमर्तं परिषिद्ध्य। पृथिव्याहुतेदेवक्षिणातः प्राचीनावीतिपितृतिं गोनेषेतकृवत्। पितृनीर्थं। स्व-
धायिलभ्यः स्वादेति दत्वा। अप्रदृष्टिणां तृष्णां परिषिद्ध्यततउन्नरतः सञ्चेननमोरुद्दायं पथ्य पतयेस्वाद-

प्रादक्षिणं परिविचेत् ॥ ततो देवं यज्ञं कर्म इति संकल्पविद्युदमीत्यपः स्य एषाग्निं परिष्कय देवेभ्यः स्वाहोति
हविष्यं दुतोत्तरं परिष्कय रूप्त्वा रसीत्यपः स्य गोता एवं प्राचीनावीतीपितृयज्ञं कर्म ॥ अग्ने देवक्षणतो भृ
मो हविष्यमद्विष्यं च पितृभ्यः स्वधास्ति तिकृत्यां देवदक्षिणं परिष्वेचनं सेवं यज्ञोपवीती भृतयज्ञं ॥ अग्ने
रज्ञरतः भृतेभ्यो न मद्विद्यान प्रदक्षिणं परिष्वेचनं ॥ एवं मनुष्ययज्ञं निर्वीती दं अग्नो मनुष्यो भ्यो दृतं तेनि
कुर्यात् प्रदक्षिणं परिष्कयचेत् ॥ स न कर्त्तव्यं दृतं स न कर्त्तव्यं शारस न त्सुज्ञात श्रमस्वार्थो दृपं च शिखिभ्यो मनुष्ये भ्युद्दृतं म
म ॥ ततः पुनरस्य वीती अग्नेः पश्चाद्द्वैतो रक्षादेवज्ञनाद्गुतेः प्रागुद्धपवर्गं प्रज्ञाप्तये स्वाहा ॥ परमेष्ठिनैस्वा
हा ॥ यथा कृपः शतधारा ॥ सहस्रधारो अक्षितः ॥ एवा मे अस्तु धार्म्यं सहस्रधारमक्षितं परधन धार्म्येस्वा
हा ॥ इत्याद्गुतित्रयकोशासद्वेदत्वापरिष्कय ॥ ये भृता ॥ प्रचरणतदिवानक्तव्यालिमिष्टुतो विद्युतुरस्य प्रेष्या ॥

तेभ्यो चलिं पुस्त्रिमोदरामिमयिपुष्टिपतिर्दातुखाहा ॥ इति धर्मादिवलीनामुपरिनिश्चिपेत् ॥ इति धर्मभेदाद्वैहायमवलिं दद्वात् । सायं गहादपरिवेश्वदेववेहायसो ॥ अथ यदिष्मुग्रीत्यर्थमग्रदानं करि व्यद्विसंकल्पमसद्वन्नानुग्रहात् ॥ दद्वामित्यग्निवैदितिरूप्यादियगोयज्ञस्यदक्षिणादुत्यन्तमुक्तामामोपाजदुरितक्षयोमेकामः समध्यतामितिविष्मुग्रीत्यर्थभ्राद्वणायाग्रंदघात ॥ ग्रासमात्रं मग्नोराजुहृयात् ॥ अन्नकारिका ॥ ग्राहोषद्वजुहृयाहन्तेततः स्वादेव्युद्गिरिडि ॥ भागेसंस्त्रज्यवलयेद्वेष्वान्नक्षिपद्विः ॥ एकांज्ञलेष्वलेद्वेचमध्येगारं पुरोबद्धिः ॥ चतस्त्रोन्नक्षिपेकोणेरुकांशाय्यास्फलेन्दसेत ॥ देहव्यांचकपाटेचएकेकांनिश्चिपेत्कुमात् ॥ न्यसेदशब्रस्मदेवाएकांदक्षिणतःस्ततः ॥ दद्वौकपर्यरद्वायन्यसेदेकांनतोवहुः ॥ त्रितीयभागाद्वृद्धेग्रालगायनिवेद्येत ॥ दिवोकः पित॒भृतानांयागं कुर्यांच्चतुर्थतः ॥ पञ्चमोनर

त्तश्चविद्वेद्युस्त्रिश्चपर्ययोः। अथनानाज्ञावैभ्यः पुण्योन्नतिर्विदानं। देवामनुष्याः पश्योवयांसिसिध्याययस्ते
रगदेत्यसंघाः। प्रेताः पिशाचास्तरवः समस्तायेचान्मिष्टिमयप्रदत्तं॥१॥ पिष्ठीकाकौटपतं गवायावुभु
क्षिताक्षमनिवंधबद्वाः। प्रयानुतेत्रप्रिमिदं मयानंतेभ्योविश्वस्तु सुग्निनोभवन्॥२॥ एषानमातानप्रितानवपु
नेवान्नसिध्धिनंतथान्नमस्ति॥ तत्रप्रयेन्नभविद्नमेतनेयानुत्रप्रिमुदिताभवन्॥३॥ भूतानिसवाणितथा
न्नमेतदहंचविष्मुनंयतोन्यदस्ति॥ तस्मादहंभूतनिकायमृतमन्नप्रयश्चामिभवायनेषां॥४॥ चतुर्दशेभूता
णायएषस्तत्रस्तितायेविलभूतसंघाः। तस्यर्थमन्नहिनयाविश्वस्तेयानुत्रप्रिमुदिताभवन्॥५॥ विभ्या
नमः। श्वपचेभ्यो। चांद्रात्मेभ्यो। विदुर्गोभ्यो। यज्ञतेभ्यो। पापरोगिभ्यो। त्रिमिभ्यो। बायसेभ्योनमः। एतान्वे
लीनउद्दिशिप्राग्यवर्गं पञ्चाकारणदयात्॥ अथकिंचिदन्नशेषगृहीत्वावहिरागत्यभ्यानोद्दिभ्याम

दक्षो वै यस्तत्कर्मो द्युमो ॥ ताभ्यां च लिंबं दास्यामि रक्षे नां पथिमां सदा । एं द्वारा लवा य अयाया मया वेने ज्ञाता स्थिता ।
बायसाः प्रतिगृहे तु भ्रमामनं मया पर्यितं ॥ इति खान य लिंबाय सबलिंद धात ॥ चाही प्रक्षात्या च म्यगृहं प्रवी
र्णेत् ॥ अथ स्वधित तु द्युमो न द्वाद्युलो भ्यो द्यात ॥ पृथमतः पितॄ यज्ञवत्तिदानानं तरं वाद द्यात ॥ इति नित्यथा
द्युमेतत् ॥ नाम गो ग्रानु पूर्वकं कुर्याति ॥ मोरभ्येत्यः सर्वादिता पवित्राः पुण्यराशयः ॥ प्रतिगृहं तु मेघो संगावस्त्रे
त्योक्य मातरः ॥ इति गो ग्रासं द्यात ॥ देव वृहत् स्येन सो वयज्ञनमस्मिन्दाहा ॥ दृत्यादिभिः अन्नद्वासं सकलद्वा
मंकुर्याति ॥ देव वृहत् स्येन सो मनुष्यवृहत् ॥ पितॄवृहत् ॥ आत्मवृहत् ॥ अन्यवृहत् ॥ श्रासमवृहत् ॥ यदिवावनतं चे
नश्चवृहत् स्यावयज्ञं यत्प्रज्ञायत श्रेनः ॥ यद्युपस्थित्यज्ञाय द्विद्वाऽसश्वाविद्वाऽसश्वेन श्रेण ॥ एन
एन सो वयज्ञनमस्मिन्दाहा ॥ यद्वौ देवाश्चरमन्तिद्युयागुरमनमो वा प्रयुक्ती देवद्वे द्वनं ॥ अगावायो नो अभिदुषुना

प्रतेतम्प्रन्तरे नोवै सर्वीनि धनस्वादा ॥ कामोकार्षिन्मोनमः । कामोकार्षिकामः करोति नाहं करोमि कामः कर्ता नाहं कर्ताकामः कार्यिता नाहं कार्यिता एष ते कामकामाय स्वादा ॥ मन्युरकार्षिन्मोनमः । मन्युरकार्षिन्मन्युः करोति नाहं करोमि मन्युः कर्ता नाहं कर्तामन्युः कार्यिता नाहं कार्यिता एष ते पन्यो मन्यो ये स्वादा ॥ उत्तिप्रत्यद्द्वौ मये ते ॥ पापं नाशयति । धनधान्यं आयुः प्रज्ञाद्विभिर्ज्ञायते ॥ व्याहृतिभिर्ज्ञद्वा खलि श्रद्धामित्यग्नं प्रार्थनमस्तूत्वातिथिभिः सद्भुञ्जीयात् ॥ तथा अप्तिथियस्य भग्नारोगद्वौ तप्रतिनिवर्तते ॥ सद्वादुश्च तं तस्मै पुण्यमादाय गच्छतीति ॥ अर्थवेश्वरेवावश्यकत्वमाहयमः । अश्वत्वाचेश्वरेन न भुञ्जते येद्विज्ञाधमाः । यथाते नान्न पाकेन काक्यो निंत्रजंति ते ॥ वेश्वरेन येद्वीनाथानि श्वेन विवर्जिताः । सर्वते वर्जन्मान्त्रेयाः प्राप्तवेदाभाषिद्विज्ञाः । वायो वायाद्विचालोमात्रम् ॥ पितृघातकः ॥ वेश्वरेन तु संप्राप्ते सर्वाति

थिः स्वर्गसंग्रहः । न पश्चेद्गोत्रवरणं न साध्यायं कृदाचन ॥ हृष्टये चार्यये इनं सर्वदेवमयोदिसः । काम्भिर
सद्म्बेष्टापृतकुभयुनेनच ॥ उत्तिथियस्य भग्नानास्तस्य द्वासोनिर्वर्त्यकः । नाम्नं तिपितरस्त्रयगृहेत्ता
मापस्यधां ॥ तु हृष्टान्सप्तिर्णाकं तु तेलक्षारविरज्जितं ॥ दध्नाकं प्रयसाकं वातदभावेन्वापिवा ॥ अकृ
तेवेश्वदेवेनुभिक्षोभिक्षार्थमागते ॥ उधृत्यवेश्वदेवार्थमिक्षां दत्ताविमार्ज्जयेत् ॥ वेश्वदेवरुतं दोषं द्वाक्षो
भिक्षुर्यपोद्वतं ॥ न द्विभिक्षुरुतं दोषं देश्वदेवो व्यपोद्वति ॥ अग्नाभावेश्वदेवं दुलेन जलेन वा ॥ अथ
वामं त्रयोज्ञस्यावेश्वदेवपक्षं रभेत् ॥ पययोद्विघ्नतेर्वापिवेश्वदेवं स्फूर्णेण तु ॥ हृष्टेनान्नादिनाकुर्याद्विरु
जलिनां जले ॥ ॥ उत्तिथिश्वप्रकारं वेश्वदेवविधिः ॥ ततो मिग्नातिप्रायश्चिन्त ॥ अथ यद्युपनये
नविवाहेवाविरात्रास्पूर्वं तत्तद्ग्नो भान्तिं गते सत्तितत्तद्ग्नं नां नो देवागित्यद्विरवो द्वयतस्मिन्भस्मनिः

अयंते योनि न्ति यमि धं प्रताप्य आनुदान उद्धर्य स्वेतिं मंत्राभ्यां तां मि धं कोकिकामि न्ति वा
वि·प्र.
२६
यत्स्मिन्निधाय अ। न शांति प्राय श्चित्ता थं गोमृत्यमाच्चार्यदत्यामि न्ति वलना द्वात्र्य संख्यां ते मु
क्त्यो मंस्त्र्यामि न्ति परिष्ठच्य उमि न्ति मि ध्य थं प्राय श्चित्ता द्वात्तीहोर्व्ये ॥ इति संकृत्यम्बुद्धानुद्धयात् ॥ ३
अया श्रांगे ॥ भेषजं त्वाहा ॥ अग्नये अय से उदं ॥ अमि होता ॥ श्चित्ता एवं यौ ॥ वष्टामीन ॥ मित्र उपवका ॥
सोमः सोमस्य पुरोगा ॥ शुक्रः शुक्रस्य पुरोगा ॥ ग्रातात्ता उ इसोमा ॥ वाता पे हैनः शुनः त्वाहा ॥ अग्नये
पंचहोत्रे उदं ॥ ३॥ ग्रात्ता ग्रात्ता एकहोता ॥ सयतः समेददातु प्रजां पश्चन्तु पुष्टियशः ॥ यद्वै वसेभूयात्त्वाहा
जाद्वयाये कहोत्रे ॥ ४॥ अमि द्विहोता ॥ सभर्ता ॥ समेददातु प्रजां पश्चन्तु पुष्टियशः ॥ भर्ता वसेभूया
त्वाहा ॥ अग्नये द्विहोत्रे ॥ ५॥ एथिर्वीत्रहोता ॥ समे ॥ प्रतिद्वाच्च मेभूयात्त्वाहा ॥ ५॥

एथियेन्निदोन्नैः॥ अंतरिक्षं च तुर्होत्ते^१
दुः॥ वायुः पच्छातोता। सप्राणः। समेददा· प्राणश्च मे भूयात्स्वाहा॥ यित्तश्च मे भूयात्स्वाहा॥ योग्यव
पच्छातोत्ते॥ २॥ चेन्द्रमाः पढोता॥ सक्षत्तु न कुर्याति। समेददा· भूत यश्च मे कर्त्यंताऽहोस्तो। चेन्द्र
मसेयदोत्ते॥ ३॥ अन्नं सप्तदोता॥ सप्राणस्य प्राणः। समेददा· प्राणस्य च मे प्राणो भूयात्स्वाहा
। उन्नाय सप्तदोत्ते॥ ४॥ द्योरप्तदोता। सोनाधृष्यः। समेददा· अनाधृष्यश्च भूयाऽस्याहा॥ दिवे
अप्तदोत्ते॥ ५॥ आदित्योनवहोता॥ सतेजस्ती। समेददा· तेजस्ती च भूयाऽस्याहा॥ आदित्या
यनवहोत्ते॥ ६॥ प्रज्ञापतिर्देशहोता। सप्तदूसर्वं। समेद· सर्वच मे भूयात्स्वाहा। प्रज्ञापतिर्देश
होत्ते॥ ७॥ मनोऽयोत्तिः। यादृष्टा। स्याहा। उषोनिमुण्डः॥ ८॥ यन्मआंत्मनो मिंदा स्वाहा। अन्न

ये ज्ञातवेद सेविचषणयोः ॥१४॥ पुनरग्निश्चक्षः ॥ अनीद्रादृहस्यत्यभिन्नः ॥१५॥ भूरग्नयेन पृथिव्ये
च महतेन स्वाहा ॥ अग्नयेष्ठि व्येमहते ॥१६॥ भुवो वायवे ॥ वायवे अंतरिक्षाय महते ॥१७॥ सुव
राद्वित्याय ॥ आदित्याय इवं महते उद्दं ॥१८॥ भूर्भुवः सुवः श्च द्रम सेच ॥ चंद्रम सेन क्षवे भ्यो द्विभ्यो
महते उद्दं ॥१९॥ अनाद्वातं ॥ अग्नये ॥२०॥ पुरषसंमितः अग्नये उ ॥२१॥ यत्याकृता ॥ अग्न
ये ॥२२॥ उपभूः स्वाहा ॥ अग्नये ॥२३॥ उभुवः स्वाहा ॥ वायवे ॥२४॥ सुवः स्वाहा ॥ सूर्ययि ॥२५॥
उभुभुवः सुवः स्वाहा ॥ प्रज्ञापतये ॥२६॥ उम्मेचरूप ॥२७॥ तत्वायामि ॥२८॥ यच्चिधिते ॥
॥२९॥ यत्किञ्चेदं ॥२३॥ वरणाय ॥ त्रयस्त्रिंशत्तुभ्यः ॥२१॥ तं तु तन्वन् ॥२२
उद्धृध्य स्वा ॥२४॥ अग्नये तंतुमते ॥ इति द्रुत्वान्तोषं समापयेत् ॥ प्रज्ञापते न तदत्यन्यन्योः ॥२५॥

यं दस्यकर्मणः ॥३५॥ इति स्त्रियै रुतं च हृत्वा मिन्परिषिद्य ब्रह्मणे गांदधात् । तथा च ॥ यस्योपासन
वान्दिरुन्निरात्रांतः क्षयं ब्रजेत् ॥ ज्ञाता ग्नोदश रात्रं तु सविष्येणा विधिस्मृतेः ॥ रुतिकारिका ॥ उपा
नयाग्नाच विवेद वन्दो शाबानेले सोति कपावकेच ॥ शांते हनेचोपहने च शांनोदेवीरतिद्युद्धि
वो द्युभस्म ॥ तस्मात्समारोप्य समिध्य यंत आजुक्तु द्युध्य पद्युयंच ॥ त्वीक्या न लेतां समिध्यं प्रह
त्य दद्याद्वरं कांचन मेव मृत्या ॥ चतुर्थिद्दोममध्येयियादि विष्णुतेन लः ॥ यथा पूर्वमुपासति संधा
नमिदमत्रहि ॥ एतदेव विधानं तु करणीयं विज्ञानता ॥ प्रतिष्ठिते ग्नो नुह्यास्तु कुसंमागांतरं वहि ॥
सोऽयां श्वाग्ने स्यग्नि हृता श्राव्य एक हृता दश ॥ मनस्तीचमिं द्राहृभूरग्न्यादित्वतुष्टयं ॥ मह
त्पूर्वव्याहृतीनां अननोद्भातत्र यं पुनः ॥ प्रणावादिव्या हृतीनां ॥ ४॥ वस्तुपानां च तु श्वतुः ॥ ५॥ त्रयास्त्रि

वे·प्र.
६८
ग्रन्तं तत्त्वं न उद्धुध्य स्वेति त्रयं ॥ ३५ ॥ प्रजायते स्थिष्ट हृच्च पंचत्रिंशतं घृता द्रुतीः ॥ द्रुत्वे वं ग्रन्थणे गांच द्रुत्वा न रोषं
समापयेत् ॥ उद्गाहा पासमात्परं मनलेशांतिमागते ॥ युगला ज्ञांतिकं कर्महृत्वा न रोषं समापयेत् ॥ ३६ ॥ अन्यत्वः
सुगत प्रायथिकं कारिका ॥ ॥ अथाप्य अथाप्य ॥ अथ पर्वणि न वान्न व्राता अर्थं न वे व्रद्धिभिराप्य अर्थणां करि
प्येति संकल्पं तत्रेण प्राप्नीति विधेदेवा द्यावाप्य धिवीएताः प्रधान देवा ता अन्नस्थिष्ट हृदंग देवता च रुद्ध्यं सद्या
यक्ष्ये । देवता समन्विता समन्वय ॥ विद्युदसि च रुद्ध्यं परियित्वा पार्वणावदात्यभागमुख्यादुत्यं तं प्रवदानक्रमण
। उद्द्रुद्राग्निभ्यां स्वाहा । विश्वेभ्यो देवो भ्यः स्वा द्यावाप्य धिवीभ्यां स्वा । अग्नयोस्थिष्ट हृतेस्वा । ३७ ॥ तिद्रुत्वा
समिक्षन्ते हनमन्नावाप्यायादिसमस्तग्राम्भद्वाद्वैरलविमर्जनां न चरणा भूरं पूरयित्वा गीत्वा च रुद्ध्यं तो
दनं पिंडानं संसर्ज्य । उपरमेष्ट्यमिपरमांप्राणियं गमय ॥ ३८ ॥ गारस्त्रुपुद्धुध्येत् ॥ ततो च लण्ठणे गांच द्रुत्वा ग्रि

वोरदीत्वा· वंधुभिः सद्भुजीत्॥ ॥उत्याग्रयणं॥ अथपुनः संधानं। पूर्वेषु द्यती उपोष्मएकमत्तं वाशु
त्वाक्षारक्वलं जास्त्रचर्येण मिलत्वा परेद्वनि गंगादिमहान द्वामात्वा॥ मंगलस्त्रानं च विधाय एहमध्ये स्वां हस्त
मान्त्रं च तु रस्त्रं रुलं विधाय थोत्रियागारा दणिमाहृत्यविधिनाप्रतिष्ठाप्य समिध्य प्राणानाय म्यायित्यादि
संकल्प्य पत्त्वा मन्वाग्व्यायाम भूमविश्वान्नस्योपासनं स्पृपुनः संधानं करिष्ये॥ अदिनविलेदस्तोषग्राय
श्वज्ञार्थं प्राज्ञापत्यत्र यं शुद्धत्रयं द्विरूप इत्याक्षास्त्रणाय दत्त्वा विश्वान्नोपासनं म्यातीत होमद्वयं घनतंड
लयवादिकं दक्षिणां च यशपुरयप्रीतये द्वास्त्रणाय दत्त्वा ग्यत्यलंकरणादिदत्यस्त्राल्योप्रा द्विषणस्यवावि
ति च तुः पात्रप्रयोगादिस्कक्षक्षवं संमागानं गिनं परिषिच्चाः जिमिध्यर्थं प्रायश्चिन्नाहुतीहोर्युतिमंक
त्यस्त्रुवाजुहुवात्॥ ॐ अव्याश्रभूभुवस्त्रश्च उत्यादुतिद्यं सरुद्वदानं नहुत्वा उपयाहुतयश्च तु रवदा

नेनदोत्याः ॥ दु महारूपिर्विर्ती । मंत्यहविरध्वर्युः । अच्युतपाज्ञाग्रंगीत । अच्युतमनाउपवक्ता । अनाध्य
व्याप्रनिधृत्यश्चयत्स्याभिरुग्मो ॥ अया स्पउद्ग्राता । वाचस्पतेहृष्टेनामन । विधेमतेनाम । विधेस्तम
स्माकनाम । वाचस्पतिः सोपमपात । मादेव्यरत्तेतुल्लेष्टिमासनश्चः । नमोदिव । नमः पृथिव्येस्वादा ॥
अग्नयेवाचस्पतयेतुदं ॥३॥ मनोऽयोतिः । यादृष्टा । उषान्निष्ठ्राभ्यः ॥४॥ यादस्मिन्प्यत्तेतरगाममन्त्रतः क
र्मतोवा । अनयादुत्त्वनिष्ठेमयामिसर्वत्थ्यनुदेवाउप्रयज्ञाशृतेनस्वादा ॥ देवभ्यः ॥५॥ स्वस्त्रिनदुद्दोश्चरुः
थवाःस्वस्त्रि । देवातुख्या । दुद्वाय ॥६॥ न्रयस्त्रिएत्तेवोयेवितलिरेयामंयत्तस्वधयामद्देवांश्चिन्ने
प्रत्येतदधामिस्वा । धर्मोद्देवाः । अव्येतुस्वादो । न्रयस्त्रिएत्तुभ्यः ॥७॥ तत्तुतन्वन्नन्नमोभानुमन्विद्विष्योति
भमः पथोरदधियादृतान् ॥ अनुत्त्वणावयतत्तोगुचामेषामनुभवजनयादेव्यत्तेनस्वादा ॥ अग्नयेनतु

मते ॥२३॥ उद्धृथस्वाग्ने ॥२४॥ अग्नयेतं तु मते । उज्जेदुमंवरण । अथावयमादित्य । वरणाय उद्दं ॥२५॥ उद्धृयन्त
मसः सूर्याय ॥२६॥ उदुत्यजातदेवर्स । सूर्याय ॥२७॥ चित्रं देवाना । सूर्याय ॥२८॥ अग्नेभ्यावर्जित्रभिन्नां
वर्तस्वायुषावर्द्धमासन्यामेधयाप्रज्ञयाद्यनेनस्वाहा । अग्नये अभ्यावर्तिने ॥२९॥ अग्नेऽग्निरः ग्रातंतसं
त्वावृतः सहस्रं तङ्गावृतः । तासां पोषस्य पोषणयुनर्नीनश्च मातृधि पुनर्नीरयिमातृधिस्वाहा ॥ अग्न
ये अंगिरसे ॥३०॥ युनर्हज्ञानिवर्तस्व । अग्नये ॥३१॥ सहरस्यानिवर्तस्वाग्ने ॥ अग्नये ॥३२॥ अथद्वादृश
गद्धीतमातृयं गद्धीता ॥ अं सप्तेऽग्नेसमिथः सप्ताज्ञिकाः सप्तज्ञस्ययः सप्तधामप्रियाणि । सप्तहोत्रा
ः सप्तधात्वाय ज्ञाति सप्तयोर्नीराएष स्वाध्यतेनस्वाहा । अग्नये सप्तवते उद्दं ॥३३॥ उत्यस्त्रादशाज्ञादुतीर्ह
तो ज्ञरपि वेचनं कुर्यात् ॥ अथयुनः प्राणानाय स्याज्ञिसध्यथं तेनुमदित्यायथ्ये ॥ तत्र तंतुमानान्

प्रधानदेवतास्त्रिष्टृकृटं गदेवता व्रीहूमये नच स्मणा स द्यो यद्ये ॥ अत्र त्रिसांगाः सर्वादेवताः सांनदिता भवन्तु । वि
युदसीत्यपः स्पृश्येत् ॥ अथ च स्मृदात्यां अग्नये तंतु मते ज्ञाईं निर्वापामि ॥ पुनः स्त्रियज्ञापा । चतुर्थं तु पुनस्तु
स्मी अन्वावापः पञ्चमः ॥ ५ ॥ अग्नये तंतु मते ज्ञाईं प्रोक्षामि ॥ पुनः स्त्रिः पुनश्चतुर्थं तु स्मीष्यं च मं प्रोक्ष्य ॥
॥ ६ ॥ एवं पंचवारं निर्वापात्प्रोक्षनलानिकृत्वा इत्यरबलेन्नीकृत्वास्त्रीस्विष्यवान्निवारं कंडनं कृत्वा प्रक्षाल्योदकं
निनीय च सुभ्रष्ट्यायन्वाभिघार्येदिग्दूस्याभिघार्यं श्रान्ते रज्जरतः दर्भेरग्निपरिस्तीर्यो तंत्रत्यदव्याप्त्यसु
यादियादिष्टपा त्रप्रयोगाद्यग्निमुखांतः वदानध्यमणि । उत्तर्वाये तंतु मते स्वा अग्नये स्वस्त्रहते स्वा
इति हृत्वा समिधामिध्मसंन दूनं चाम्नो प्रहृत्यस्मृतेण ज्ञायाता नानममस्तान राष्ट्रभृतः प्राज्ञापत्यां या
हताः सोविष्ट्यृतीहृत्वा अनात्मातादिप्रायश्चित्ताहृतीर्यद्वांसः त्रस्त्रप्रतिष्ठाचहृत्वादव्याप्ताधीनन

तीत्यादिवर्द्धः समन्नं रुत्वा मन्मावं हुता परिष्यस्त् यादिप्रणीतास्वपन्नानीयपत्याअन्नलो
ग्राषनिनीयब्रह्मणेव रुत्वा वृष्टिरसीत्यपुष्ट्युभ्योर्लकाटेरुत्संविधायानद्वान्नोद्याद्वाचं य
छतः सायमोषासनं रुत्वा मोर्नविस्त्रियन्नास्त्वलेणेन सह भुज्ञीत ॥ ॥ तथानकारिका ॥ पुनः संधानहृ
द्विप्रः पूर्वेष्वरभाग्निक्रियः। सद्वद्वुज्ञीतवाद्वारुद्यवणं ब्रह्मचर्यवान् ॥ सभार्यः प्रातरभायस्नात्वानि
त्यक्रियः शुचिः। महामतिः प्रतिष्ठाप्ययथोक्तं हुतवाहनं ॥ प्राणानायस्यसंकल्पात्येत्यादिविधानतः ॥
विष्णुनोपासनं भूयः मस्त्यशृतिकर्त्ययेत् ॥ अलं रुत्याग्निमुष्ठिन्नदो मस्यासेहुताद्विनः। तोषयेद्वामद्
व्याग्निद्विजायप्रतिष्ठायवेत् ॥ अग्निविष्ठेददोषस्यप्रायश्चित्तं समाचरेत् ॥ प्राज्ञापत्यन्नं रुद्धुत्रयवाप्ता
पनाशहृत ॥ ततो नन्दिसमिन्मुख्यन्वतुष्यात्रप्रकल्पयेत् ॥ प्रोक्षणात्यग्नेऽस्तरुत्यपश्चित्त

होमधिकारसिध्यर्थप्राप्तितादृतीरदं ॥ अद्वादशान्नदोष्यामिंसंक्षेप्तुद्योक्तुच ॥ अयाऽथभूर्भुवःस्तु
श्वद्युंहत्वावदानतः पुषायादृतयः सर्वाऽथतुग्रन्थविधानतः ॥ महाहव्यनुवाकेनवाचस्यत्यग्नयेत्यज्ञेत ॥
मनोऽन्योनिर्षोनित्ययस्मान्नवदेवता ॥ ३५ ॥ इद्वायस्वस्मिन्निद्वात्तत्रयःस्त्रिऽद्वाचतंतवः ॥ तंतुंतन्वेन्नुवु
ध्यस्तुद्योस्तुमतेग्नर्थे ॥ वरुणायोदुत्तमेन संर्यायोदृपतः चित्पु ॥ गुदःय-चित्रंदे अग्नयेभ्यावतिन
तदग्नेभ्यावति मंत्रः ॥ ३६ ॥ अग्नयेंगिरुत्येतद्गनयग्नसेत्यज्ञेत ॥ ३७ ॥ पुनरुज्ज्ञासहरप्याचोभयो
रग्नयेत्यज्ञेत ॥ ३८ ॥ यागोऽग्नयेगप्तवेतसंप्रतेद्वादशग्रहात् ॥ ३९ ॥ एवंद्वत्वान्नमात्कुर्यातुत्तरंपरि
येचनं ॥ ४० ॥ इस्टितंतुमतः कुर्याद्याग्नेरग्निमिद्ये ॥ पूर्वोक्ताद्योर्वलंप्राच्ययश्चयेतत्तुमदिष्टितः ॥ प्र
धानस्तुमानग्निःस्त्रिस्तुद्योगदेवता ॥ व्रीहिमयेनवरुणासांगोनेवतुक्षर्मणा ॥ संद्योगश्चयेतुस

रूपविद्युदसीत्युपः स्पृशेत् । षट्पात्राणां प्रयोगां तेजु बहं तं तु मते ग्नये ॥ निर्विधामि च रस्थात्यां पुनस्ति
निर्विधेन था ॥ च तु थं तु पुनस्त्वं भीमन्वाचापस्तु धं च मः ॥ अग्नयेवो तं तु मते जुष्टं प्रोक्षा मि पूर्वचत् ॥ सुसले
कूरवले भृषं प्रोक्षण्याद्विः प्रसिद्धं वे ॥ निधायो कूरवले ग्रीहान कुर्यात्रि स्वीतु कं उनं ॥ सुसले नं स्वयं वातान
प्रक्षात्याथ चरं श्रेत ॥ च संपत्कात्य संकारं सुकूस्तु व मार्जनं ॥ अभिघार्यं च संधीमान उद्गास्या
प्य भिघार्येत ॥ इध्माधार सुख प्रांते प्रधाना हुतिहावनं ॥ उपस्तीर्यस्त्रुचिच्चरो मंध्याद्विरदाय च ॥ अभि
घार्य स कृत हृत क्षत मप्य भिघार्येत ॥ अग्नयेवो तं तु मते साहामध्यो मिहावयेत ॥ दृव्यो पुनरपस्तीर्य वो
तराधनिस्त्रृपञ्चरं ॥ अभिदाया भिघार्याद्विः क्षतं नेवाभिघार्येत ॥ त्रुहुयान्ति दृत्वा त्वानेमिः
त्संनद्वेतथा ॥ त्रयाभ्याताम रात्राणि स्तु वेण त्रुहुयात्था ॥ प्रात्रायत्याभ्याहृतीश्वरस्य मिष्टरत्स
८

भनाज्ञातादिकंप्रायश्चिन्तनं च जुहुया त्वं वात् । न ति इमोद्याहुतिं हृताय द्विश्वासं संसमं ब्रतः । अस्त्रं प्रतिष्ठां
जुहुया तन्मूर्ते च स्वति रिक्तके ॥ वर्द्धिः समं तनं त्वं त्वापेरिधीन सप्रहृत्यच ॥ संस्कारं जुहुया ज्ञाभ्यां परिषिं
चेऽधुतारणं ॥ प्रार्थये च प्रणीतासु सदसीति क्षिपे दृष्टः ॥ प्राच्यां दिव्यात्यादिमं त्रेः युक्तिव्य प्रतिदिक्षुनाः ॥
स मुद्रामिति मंत्रेण न येत्पत्वं जलो जलं ॥ ब्रांति रास्त्रत्वादिमं त्रेमार्ज्जये न च चतामपि ॥ ब्रह्मणे च वरं दत्त्वास्त्
शोदृष्टिरसीत्यपः ॥ तदा रक्षां प्रकुर्याद्वै वृद्धत्वामेति चोभयोः ॥ आनश्वादयाद्वाचं यथो न सायं जुहोति च ॥
वाचविश्वरूप्य भुज्ञीयाद्वास्त्रणं च वभोजयेत् ॥ ॥ इति पुनः संधानं समाप्तं ॥ अथान्यस्य दृताशेतुवन्नि
मारोपयेद्यादि ॥ युनस्त्वा समिधाप्त्वं मुपघातं तुहावयेत् ॥ तथा व्याहृतिभिर्हृतादोषं कुर्मसंमाप्यच ॥
स्वास्त्रधामति प्रोत्यनमस्त्रत्वाथ चेद्गतः ॥ आरोपयेत्ततो वन्दिसमिध्यात्मनिवायदि ॥ अपरस्य

तु विश्वेदः पूर्वस्य लोकिकाग्निचतः संधार्न च पुनः कुर्यात् प्रायश्चित्तं विकल्पितं ॥ उद्दिष्टं तु मतः कुर्यात् पूर्ववस्थो
मये त्सधीः ॥ ॥ इत्यग्निसंसर्गं प्रायश्चित्तं ॥ शब्दहिभासांग्निदूयमेसंगं उच्यते ॥ यस्य लोकिकाग्निं द्वितीया
विवाहः स्यात् ॥ स द्वितीयविवाहप्रभृतिः भावग्नीविधिवत् पृथगुपासीत ॥ तथेकादशादिने द्वाद
शादने न्यस्मिन्थुभदिने वाऽभावग्नीपृथक् पृथक् स्थापयित्वा ॥ प्राणानायम्यगृह्याग्निसाध्यानां कृ
मेलां तंत्रानुस्थानसिध्यर्थमोपासनाग्निदूयसंसर्गं कृष्णिति संकल्पद्वितीयाग्नोचतुः पान्त्रप्रयोगा
स्याद्यसंस्कारातो द्वितीयायां यत्व्यामन्वारक्षायां च तु गर्हत्वात् जुहुयात् ॥ अङ्गनमस्तु र्षगद ॥ भ
व्यधायेत्वास्त्रधायेत्वा । मानु उद्भिदतरत्वदिष्वारिष्टासः ॥ एवात्रस्त्रवदस्तु स्वादाऽदृद्धं समा ॥ इति
हुत्वा ॥ अर्थं तेयोनिर्विषय इति तमग्निं समिध्यारोप्यतां समिधं ॥ आजुद्धानः तु हुत्यस्वाग्ने इतिद्वाभ्यं

संन्नाभ्यां पूर्वस्याग्नायाद्याय । तस्मिन्नग्नोष्टपात्रप्रयोगा शास्त्रसंस्कारांतेष्ठलीभ्यासन्वारव्यः प्रत्येकं च
तु गर्हीतमात्यंगदीता र्त्योच्चाल्पत्रलग्नाणुज्ञभारप्राणोक्तरः द्वज्जिवासाः पिनाकी । र्त्यग्नानोदेवः सन
आयुर्दधातुतस्मिन्नुद्गामिदृविपाघतेनस्त्रादा ॥ अलग्नेप्राणोद्धरयद्वज्जिवाससेपिनाकिनेत्तुशग्नायदेवा
यद्दृद ॥ १ ॥ विभाजनमानः सरिस्यमध्याद्वोच्चमानोधर्मरन्विर्यागात् ॥ समत्युपारणपनुघघोगनि
हायुषेवर्धमानोघतेनस्त्रादा ॥ धर्मरत्नयेर्त्तुशग्नायदेवायद्दृद ॥ २ ॥ अल्पत्योत्तर्वलपल्लीयुगर्भय
माद्दत्युरुपंतयनां मुवर्णरभग्रहमर्कमन्व्यतंमायुषेवर्धयामोघतेनस्त्रादा ॥ पुरुष्यायन्नयन्ता
यमवर्णरभग्रहाकर्येर्त्तुदृद ॥ ३ ॥ श्रियेलक्ष्मीमोषलामंविकांगांपल्लीष्ठिन्नायासंद्रमेनेत्युताहुः ॥ तां
विद्यांव्रद्यानिसद्यामिद्गायुषेतर्पयामोघतेनस्त्रादा ॥ श्रियेलक्ष्म्येऽप्त्वायेअंविकायेपल्ली

इसेनायैन्नप्लयोन्येसरुपायेऽदं॥६॥ दाद्वायण्यः सर्वयोन्यः सूर्योन्यः सदस्त्रगोविश्वरूपाविरूपाः।
संस्तनवः सपतयः सर्वथा आयुषे नोद्धृतमिदं जुं वंतां स्वादा। दाद्वायणीभ्यः सर्वयोनीभ्यः सुयो
नीभ्यः विश्वरूपाभ्योविरूपाभ्यः सस्तनुभ्यः सर्वतिभ्यः सर्वथाभ्योदुदं॥७॥ दिव्यागणावदुरुपाः
पुराणाआयः छिंदोनः पथमंतुवीरान्॥ नेभ्योजुद्वामिवदुधाद्वतेनमानः प्रत्नाऽरिष्टोमोतवीरान्
स्वादा॥ दिवेभ्योगणोभ्योवदुरुपेभ्योः पुराणोभ्युद्देह॥८॥ एकः पुरस्ताद्यहंचभूवयतावभूवभूव
नस्यगोप्ता॥ यमन्येति भुवनं सां परायेसनोद्विद्वृतमिद्वायुषतुदेवस्वादा॥ भुवनस्यगोप्तुर्गा
नायदेवायेदं॥९॥ वस्त्रनुरुद्वायनादित्यानमस्तोथसाध्यान्॥ भर्मूनां धर्मान्यस्तांश्चिप्त्वं विश्वा
न्॥ भर्गत्सपांश्चांगिरसाथसर्वान्धुत्वास्वायुष्यामद्वयामद्वयत्वादा॥ वसुभ्योरद्वेभ्यः आदि

त्येभ्योमरुद्धः साध्येभ्योन्नभ्योयद्देभ्योगंधर्वेभ्यः पितृभ्योविश्वेभ्योभरगुभ्यः सर्वेभ्यदुर्दं॥८॥ यन्मआत्मनांसिंदाभृदग्निः रजत्पुनरादाज्ञातवेशविचष्टिग्निस्वाहा॥ अग्नयेज्ञातवे
दसेविचष्टिग्नेयेदुर्दं॥९॥ युनरग्निश्वरस्तपुनरिद्वेन्द्रस्यतिः पुनर्मेऽश्विनायुवंचक्षराधनम
श्योस्वाहा॥ अग्नीद्राश्रहस्यत्यश्विभ्यः उदं॥१०॥ ततश्वरस्यत्वाग्नीधनादिपटपात्रप्रयोगा
ग्निमुखांतेस्तुच्छुपस्तीर्यच्चरमध्याद्विश्वदायराशृदभिघायां अं समितं संकरयेतां सप्रियो
गेविस्त्रूपमुनस्यमानो॥ इषमृद्गोमभिसंवर्मनो संनोमनां मिसंव्रतासमुच्चिन्नात्याकरं॥ इतिपुरो
नुवाक्यामंत्रमुच्चार्या अग्नेपुरीच्याधिपाभवात्वनः॥ इषमृद्गयज्ञमानायधेद्विस्वाहा॥ इतियात्यया
जुकुयात्॥ अग्नयेपुरीच्येदुर्दं॥ इतिद्रुत्वा पुनस्तुच्छुपस्तीर्यश्विस्त्रृतेस्त्ररायअग्नेः पश्चाद्वाहैषि

निधाया सुवेणात्यंगद्वीत्वा पुरीष्य; रत्नमन्नेरयिमान्युष्टिमार्त्तुसि॥ निवाः दृत्वादिनाः सर्वोः स्वांश्चो
निमिहासदः स्वाहा॥ अग्नेये पुरीष्याये दं॥ भवतनः सुमनसो समोक्त्वा च रेपसो॥ मायज्ञः द्विष्टसि
स्त्रमायंज्ञपातं ज्ञाते वेदसो निवोभवतमद्यनः स्वा० अग्नभ्यां ज्ञातवेदाभ्यामिदं॥ माते वयुत्र शथि
वी पुरीष्यमग्निः स्तोयो मावभास्त्रवा॥ तां विष्टुर्द्विष्टुभिः संविदानः प्रज्ञापतिविश्वकर्माविमुच्च
तु स्वाहा॥ प्रज्ञापतये विश्वकर्मणो॥ यदस्य पारं रजसः शुक्रं त्योतिरज्ञायत॥ तनः पर्वदाति द्विवो
न्ने येवेश्वानरस्वा० अग्नेयेवेश्वानराये दं॥ नमः स्कतेनिर्वतेविश्वरूपः स्मर्यविन्दतावंधमेतं॥ य
मेन त्वं यम्या संविदानो ज्ञानाकुमारिग्रहये मः स्वाहा॥ निज्ञेत्येविश्वरूपाये॥ यत्तेदेवीनज्ञीत
रावचंधदामग्नीचास्त्रविचर्य॥ इदं तत्तद्विष्यायुषो नमध्यादथाजीवः पितुमद्विप्रभुतः स्वा०

देव्योनिर्जर्त्ये। यस्यास्तेऽस्याः कूरुआसंज्ञुहोम्येषांवंधानामवसर्जनाय॥ भूमिरितिवाज्ञनाविदु
निर्जर्तेऽतिलाहंपरिवेदविश्वतः। स्वाद्वा॥ देव्योनिर्जर्त्ये॥ असुन्वंतमयत्रमानमि छस्तेनस्येत्यात
स्वरस्यान्वेषि॥ अन्यमस्मदिल्लिपात्रत्यानमोदेविनिर्वतेतुभ्यमस्तुस्वाद्वा॥ देव्योनिर्जर्त्ये॥ देवीम
हंनिर्वर्तिंवंदमानः पितेवपुन्वैश्येवचोभिः॥ विश्वस्यथाज्ञायमानस्यवेदविश्वारःग्रारः प्रतिसूरीवि
चष्टा॥ स्वाद्वा॥ देव्योनिर्जर्त्ये॥ निवेशानः संगमनावस्थनांविश्वारूपाभिच्छेश्वाचीभिः॥ देवउवसावि
तासत्यधर्मेऽदेणतस्तोसमरेपथानाऽस्वाद्वा॥ देवायसवित्रइद्वायं॥ संवरवादधानननिराहान
द्वागोतन॥ सिंचामहाअवरमुद्गिर्णवयंविश्वाहादस्तमक्षितांस्वाद्वा॥ अवटायाक्षितायेद्॥ निश

तादा यम चतुर्सूवरत्नं सप्तेचनं। उद्दिष्टं मिंचे अक्षितं॥ स्वादा॥ अवदायादितायेदं॥ १३॥ सीरायुजंति क्वये
युगावितन्वते रथकु॥ धीरादेवेष सूक्ष्मयास्वादा॥ सीरेभ्यः॥ १४॥ युनक्ति सीरा वयुगातनोतिकृते योनोवद्गते
हवीजं॥ गिरजः श्रुष्टिः सभग असंनोनेदीये रथयापचमायस्वादा॥ सीरेभ्यः कविभ्यः॥ १५॥ लांगलंपवी
रं सूक्ष्मतिकृतस्॥ उदित्कृष्टिगामविप्रभर्ज्ञचर्वीवरी॥ प्रस्थावद्वयवाहनं स्वादा॥ लांगलायेदं॥ शुनेन
फालाविदुदं तुभूमिः शुनं कीनामुआ अभियंतु वादान। शुनं व्यज्ञेन्योमधुनापयोनः शुनो सीराभुनमस्मासु ध
नं स्वादा॥ कलंभ्यः कीनारेभ्यः पर्जन्याय शुनामीरामभ्यादुदं॥ १६॥ कामं कामदुष्टे धुह्वमित्रायनरणायच॥
उद्ग्रायाग्नये पूष्टमओषधीभ्यः प्रजाभ्यः स्वादा॥ मित्रायवर्णायं द्रायाग्नये पूष्टमेश्वोषधीभ्यः प्रजाभ्युद
१७॥ घुनेन सीतामधुनासमक्ताविश्वेदं वेरनु मतामर्द्दिः। उर्जस्वतीषयसायिन्वमानास्मान्तीते पयसा

भ्यावद्यन्ते। स्थादा उर्जस्वत्येभ्रम्य रूपं देहं ॥ महेषाभ्यादुतीर्हत्वा पृच्छं तेन चरणाग्नं येज्जिस्तु वृत्तेन स्थानं ॥ उति स्तिष्ठ इतं हत्वा जयादिसमस्तगाश्च भृत्यादिग्रन्थविसर्जनां तं कुर्यात् ॥ तथा चोक्तं ॥ रागाद्वृहस्यविवाह पृते पन्थो भवे नां यदित ब्रवन्होः ॥ वद्यामि संसर्गमनुक्रमेण गाह्वम्यनं त्रस्य सर्वत्रमिथो ॥ द्वितीयवन्हिं वधिनासमिद्वृद्धी यपन्थामवलं वितांयो ॥ नमस्तु आरभ्य ततः पुरस्ताद्वृष्टं वेदग्निति मंत्रं कने ॥ चतुर्दशीतं त्रुह्यात्तदग्नो अयं त मंत्रेण समिद्यथाग्निं ॥ आरोप्य पूर्वादधिनासमिथ्यद्विग्निरमिद्वृसमिथं निदध्यात ॥ आजुद्वृद्वृध्याति द्वयेन दारेपस्पर्दितएव भर्ता ॥ येन्न द्व्य सूक्तेन चतुर्दशीतापरिस्तुतेनोनुह्यत्स्तुत्वं ॥ समितः समित्यादि पुरां नुवाक्यामन् च यपञ्चाच्च रणाथयात्मया ॥ अग्ने पुरीष्यादिकमंत्रकनेन त्रुह्यत्वावदानक्रमतः स्तवा थ ॥ तथा पुनः स्तिष्ठ वृत्तेवदाय वन्हेः प्रतीच्यावन्हिथाय वर्णिति ॥ पुरीष्य आरभ्य ततो वाक्याभिर्जग्नीभर्तुह्या

त्यवेण ॥ अस्मादशाद्गुणोपतेरेयामृतः स्त्रिष्टरूपं जुहोति ॥ पूर्वावशानं च स्थाथ समिक्षरुद्गुणं गाहिकं
ब्रह्मविसर्जनं स्थानं ॥ ॥ श्रुतिविश्वनाथभृत्विराचतायाविश्वपकाशापूर्वोद्गम्भायां गिर्जद्वय ॥ गंगा वा
नं समाप्तं ॥ ॥ अथ जन्मदिने नाम करणान प्राशान चौकोपनयन विवाह वारकर दृपते इन्द्राने मित्रिकादिनां
त्यादिषु ग्रद्यत्तं कुर्यात ॥ ग्रद्यत्तं प्रवृत्यामिकानां हितकाम्यया ॥ येनाच्च श्रितमात्रेण सर्वान्कामान वा प्र
यात ॥ सूर्यः सोमश्च भूमश्च बुधश्च वै च दृश्यति ॥ शुक्रः श्वनेश्च रोगहुः केतुश्च वै ग्रहाः क्रमात ॥ रघुगो
रीम्बं दं विलम्बं च लिंगोचयमः स्त्री ॥ मृत्युश्च च विगुप्तश्च एता स्फुरधिद्वृताः ॥ आग्निराप स्थाप्त्वा श्वीपुर
यः गिर्जद्वय च च ॥ श्रुती प्रज्ञापति मर्पा च ब्रह्माप्रत्यधिरेवताः ॥ रघुग्नीगो यै यस्मिंस्तप्त्व्यो विष्मुः संप्रग्रहः ॥
ब्रह्मामर्पद्वाच विद्वाण्योयमः संप्रज्ञापति ॥ मृत्युः संपर्पाच विगुप्त ब्रह्माणोचयथाक्रमं ॥ सूर्यो हीनान्वस

वर्षाप्रधिप्रत्याध्येयताः। गणोऽग्नुर्गवायः स्वमथिः गोपं च देवताः॥ द्वान्तिं ग्राहैवताः श्वस्य मिंद्रायः सदपृज्ञये
त॥ इं द्रोग्नियो मने ज्ञन्य वरणा वासुस्तो मका॥ इं शानो ब्रह्म चानुं तादि क्षात्राद् ग्राहैवता॥ मंगलस्नानमार्दा
तुर्वतां च म्यप्रयत्नतः। संसमेषुण्यदेवो द्रुतं गवेन्द्राविराज्ञते॥ भद्रारेण नोपविद्वौ तुर्वचमित्वा नवन पूर्वकं। ग
णोऽग्नवरणावभ्यच्छ्वत्वापुण्यादेवाचनं॥ द्विजः साधीं शास्त्रपूजां विदधीतविधानतः। वास्तु पुरवनमस्त्रेलुभृत्वा
स्याभिरतप्रभो॥ सद्गुह्यनधान्यादि समुद्धं कुरसर्वदेति॥ वास्त्रो अप्तेप्रतिज्ञानी ह्रात्रिभिर्मेत्रेयज्ञाद्विभुं॥ ततः
संकल्पविधिवद्गुह्यज्ञं समाचरेत॥ कुमारस्यविवाहाद्वैतग्नकष्टेयगोचरे॥ दुष्टस्थानखुग्रदृशतत्तद्वाषानि
हरणायच॥ अभस्थानफलावास्येस्वाभीष्टपत्त्वसिध्ये॥ फलं च आज्ञव्यक्त्ये॥ श्रीकामः श्रान्तिक वायद
यज्ञं समाचरेत॥ दृष्ट्यायः पुष्टिकाञ्जो यातथेवाभिचरन्नावि॥ ततो वे द्विर्वद्वान्तमाच्चायवृच्छावृद्धीः॥

पुष्पचंदननां चूलयासः कनवाभयणेः ॥ द्राम्नणं रशुयाज्ञहृतिजञ्चयथाक्रमं ॥ नववाचतुरोऽपा ॥ धित्त
चेकमेववाणवस्त्राहृद्गुणं देयमाचायोग्येकुडुंबिने ॥ वक्ष्यतेथप्रतिसर्वं धनस्यक्रमः शुभः ॥ द्वाष्टाः
पीतसूत्रं चदधिद्रुचांघुताक्षताः ॥ द्वीरायवाः कुर्वाएतानकारयेत्ताम्बभाजने ॥ सद्गमरीष्याणायनीत्र
स्तविष्टमास्त्रियवक् ॥ आशुः द्विशानोमास्त्रशगलानांज्ञातवेदसे ॥ तष्ठंयोः स्वस्त्रिमं त्रेष्वअभिमंत्रम्
रक्षयेत ॥ नागयणस्तपूर्वस्यावारिज्ञास्त्रमनुदाक्षिणो ॥ प्रसुम्नः पश्चिमेषातुवास्तदेवम्भोजरे ॥ दुशान्यां
रक्षकांविष्टमुग्नेयांनुज्ञनादेनः ॥ नेत्रत्यांप्रमनाभज्ञनायग्रामध्यसृदन ॥ उरुध्वंगोवधनं धगोद्यधर्मविनि
क्रमः ॥ केऽग्नेः सर्वतः पातुकिंविक्तिं चिद्विनिष्ठिपेत ॥ अस्याच्चार्यः प्रतिसर्वग्रहेभ्यः कृतशायच ॥ वध्वाकरे
पुरावप्राणाय त्रमानादिवाहुषु ॥ विश्वेत्तातेतिवधीयाहृत्सामेतिरक्षयेत ॥ हस्तमात्रं ततः कुंडं चतुरः

मंप्रकृष्य येत् ॥ चतुरं गुलविलारो मेकां कुर्याच्च मेवकं ॥ तायदुद्धाय संयक्षामथ वामे खलाच्रयं ॥ द्वित्रिविदां गु
लोद्धाय विलारा भ्यां समन्वितां ॥ नासामुपरि योनिं च पाश्वं योरं गुलो छितां ॥ कुर्मैषु षां न तां मध्येष्ट सप्ता
गुलविलतां ॥ ४३ ॥ वितस्तिमाच्रां कुर्वितगजो षु सृगच्छति ॥ अथ वाश्वथ पन्नाभां सतालछिद्रसंयुतां ।
अथ वा । स्थं द्विलं वा दूस्त मात्रं च तुरमंप्रकृष्य येत् ॥ तस्य पूर्वोन्निरेभागे यद्यतनमुज्जमं ॥ चतुरमंहस्तमा
त्रां वितस्त्युच्य संयुतां ॥ विद्धीतद्युधो वेदिरमणीयामुदकुपूर्वां ॥ द्वित्र्यं गुलो न्नतेतस्यामे केकां गुलविलतां ॥
समंतान्मावलं कुर्याद्विलानं योपरिन्यसेत् ॥ अथ कुंडे मुद्विलेवाग्न्योन्नविधिनासधीः ॥ प्रतिद्वाप्याग्निमिथ्या
वत्थात्कृत्यतत्परं ॥ शुद्धतं दुलपूजार्थां वेचां संस्थापयेद्वहम् ॥ मध्येभानुन्ताम्रवर्णस्तुलेमर्तु ठाति ॥
५४ ॥ आग्नेयामश्चतः शुभ्रः सोमनुन्तुरम्बकं ॥ श्रिकोणमेरुणमेमिदस्तिगम्यांदीशंन्दतत् ॥ पतिं

मित्रानन्दिग्मभागेव धर्मवाणसमावृत्तिं॥ गुरं दीर्घचतुष्कोणमुज्जरेषीत्यर्थकेः॥ पंचकोणात्मकं चक्रं॥ वर्ततःशु
क्लृतं दुलेः॥ दृष्टमवर्णेःयश्चिमतः त्रानिंतुधनुराश्रितं॥ शृष्ट्याद्वितिं च त्रेष्वक्ष्यांगहुं धूम्ब्रेष्प्रकृत्ययेन॥ इन्द्रं गारन्य
केतुं वायव्याध्वत्रं संनिभं॥ आदित्याभमुखानेतानसाध्यिप्रत्यधिदेवतान्॥ चंद्रादीश्वेव संखाय पूज्येतु
सुमात्रिभिः॥ अकंदपुराणे॥ उक्राकौप्राङ्मुखोऽज्ञेयो गुरुसोम्युद्दम्भुवो॥ प्रत्यक्ष्मुखः शृणिः सोमः शैष्यादृक्ष
ण क्षेदिस्त्रुत्वाद्विति॥ आधिष्ठानेषु चेतेषु यथाविभवसारतः॥ ग्रहाणां प्रतिमारभ्याः संस्थाप्य श्वेतस्त्रुक्ष
एा॥ ताम्ब्रकास्फटिकाद्वक्रं चंदनात्म्बर्णकादुभ्यो॥ रजताद्यसः सोमाकांस्याकार्याद्वाः क्रमात्॥ मूर्तिपरि
माणोगोभितः॥ उक्रमकं गुलेः॥ उक्त्याज्ञतुविन्दित्विभिर्विधुं॥ भौमं वृधं गुरुं शुक्रं विचतुः षण वांगुलेः॥ द्वाः
भ्यां श्रान्तिगदृमकं केतुपथ्यमंगत्तु॥ अंगुलेनोऽधितान्क्ष्याद्वृहनसवान्वकरादिनः॥ प्रणवतदेव्याद्विभिः

अंगोन्नादक्षितान् ॥ प्रतिमासूक्तस्पास्यद्वानावाहयेनतः ॥ उक्तेचक्षंदे ॥ जन्मभूगोन्नमेतेषांवर्णस्थानमु
खादित्व ॥ योशात्वाकुरुतेशानित्यदास्तेनावमानिताद्वित ॥ ब्रह्माथेवीगायत्रीपरमान्माग्निरेवच ॥ जन्मिष्ठुंश्वेदे
वताचप्रणवस्यप्रकार्तिताः ॥ जन्मदृग्निभूरध्रुवज्ञभूग्योमुनयःस्मृता ॥ गायत्र्यस्मिग्नुष्टुप्छुंस्तायेतानिवेकमा
न ॥ अग्निर्वायुश्वस्त्वयाहृतीनांतुदेवताः ॥ गृहावाहनपृज्ञादोऽविनियोगःप्रकार्तितः ॥ उंभूर्भुवःसुव
रितित्वासत्येनेतिपृज्ञयेत ॥ आसत्येनेत्यच्चज्ञाप्तिर्द्विरण्यःस्तूपसज्जकः ॥ त्रिष्टुप्छुंदःसमारव्यातंसविता
देवतास्मृता ॥ अथवानं ॥ ऐद्राग्न्यःदेवकलिङ्गेश्वरणमथात्योसप्तमीनाग्निज्ञातंपद्मासीनंसपद्माभ
यकरमुदितंकार्यपाख्येच्चगोत्रे ॥ सप्तमाख्योद्यत्यतीकाध्वग्निरस्यवरेधिष्ठिनंक्षत्रज्ञातिंताम्ब्रेस्मिन्मूर्ति
विं वेसद्यमभिमुखंसूर्यमावाहयामि ॥ तदस्तेच्चद्विद्विद्विवंकद्विद्विमन्त्रतः ॥ भ्रष्टिंकल्पोस्यगाय

स्येषावेत्रस्तर्पाभिमुखमध्यवक्तुंभोममाचादयामि॥ यद्वन्द्वेतत्तदृक्षिणोम्बः पूर्व्योधिदेवता॥ ऋषिर्मधातिथिः स्तुष्टुपुष्ठदम्बंदेवता॥ स्योनेतिपूज्येद्वामेष्वच्चीप्रत्यधिदेवता॥ ऋषिर्मधातिथिः उंदोगायबीभूत्येवता॥ ३॥ तुदुध्यस्वेतिमंवेणवृथमाचाद्येद्यः॥ अग्निस्त्रिष्टुपवृधश्चास्यभूषिष्ठुत्येवता॥ द्वादश्यावामवक्षेमिगधत्तनपद्वात्रिगोन्नेप्रसतेवद्वेदंगदप्यन्वरमपिदधतंपाणिभिः पीतिवर्णं हृद्यत्यीतधज्ञाद्येसम्मापतिरथेवस्तिंवैयमवस्थानेवाणानुकारेविमभिस्त्रिरसीम्यमाचादयामि॥ तत्त्वक्षेत्रेद्विष्टुमिद्विष्टुरित्यधिदेवतां॥ ऋषिर्मधातिथिः उंदोगायबीहेवताहृषिः॥ सद्वस्त्रीष्वापुरवंवामेप्रत्यधिदेवतां॥ ऋषिनांगयणोनुष्टुपुष्ठदेवत्यपूर्वः॥ ४॥ वृद्धस्यतेऽतीत्यवैत्यीतपुष्वेवृहस्यात्तं॥ न्नेष्ट्रिष्टुपुष्ठदेवोवृहस्यतिः॥ भागद्वीर्मिधुदेवेष्वायिद्विवस्त्रिगोन्नतांगीरसो

स्वेजातं दंडं कुमंडल्यभिरुद्धितवरोद्धिभन्नाक्षमालां॥ पीताश्वोद्यताकाद्वज्रमसरथगतं दीप्तिवेदाप्तम
परिविप्रं सत्युष्यरागामरणमभिगाविज्ञाव मावाहयामि॥ अस्तायं दक्षिणोभ्यवेद्विष्टज्ञानमिति च॥ न
कुम्भोस्यारिषिष्ठिष्ठुप छुंदोद्भव्याधिदेवता॥ इंद्रामन्द्रमस्तेत्यामेप्रत्यधिदेवतां॥ विश्वामिन्द्रजषिष्ठिष्ठुप
छुन्द इंद्रोस्यदेवतां॥ पृष्ठुकंतउत्त्वनाशुक्रंशुकूपव्येः समर्वयेत्॥ भरहात्तजषिष्ठिष्ठुप छुन्दः शुक्रत्येत्स
ता॥ इतं भौजकर्द्दूजंभूगुकुले पुष्पेनवस्प्याभुज्जेत्र्विद्वंट कुमंडुचसवरावदेस्त्रज्ञाविभ्रतां॥ चर्वन्धांडु
पतावसपतुरगोखाणुरथेषांडुरंपचास्येसदनेगुरंदितिभुवामावाहयामःकविं॥ इंद्रं च उत्यनेनं इदं श्वेद्विधि
देवतां॥ मधुः छुदाज्ञषिः छुंदोगायत्रीद्वोस्यदेवता॥ इंद्राणीमास्तिर्तीद्वाणीवामेप्रत्यधिदेवतां॥ अषिष्ठिष्ठुप
कविः छुन्दः धांकः नाच्यस्यदेवता॥ ३॥ नूनोद्वातिग्रानिंश्वस्मपुष्येः प्रपूजयेत्॥ मिन्धुद्वीपञ्चषिः छुंदोगा

यत्रीदेवतानानि:॥ अशम्पांयः सराष्ट्रेसमज्जनिविधिभेक्ष्यपस्यान्वयायथैर्दोनील्लादितुल्यः करुत्तरारन्ती
रसद्वाभवाद्वः॥ भ्राजनील्लाभग्रध्वज्जरथनित्यंनील्लमाणिक्यभूयं॥ स्थानेऽन्वाद्वतोन्वायितुरभिमुखं
सोग्मायाहयामि॥ तुमंयमोतितद्देशेत्थिदेवंयमंयज्ञेत्॥ न्नपिर्यमः स्मृतेस्त्वच्छपकुदोवेदेवतायमः॥ यामेप्र
जापतेनत्वादितिप्रत्यधिदेवतां॥ हिरण्यगर्भक्षिग्निष्टपुष्टुद्दोदेवः प्रज्ञापतिः॥ ३॥ (गदुक्यानश्चिन्तेत्यस्मपुष्टे
ःयपूजयेत्॥ जायत्रीयामदेगोस्यगदुःठुद्दब्दिदेवताः॥ राकायांयाम्यज्जेसमज्जनिमल्लयेयस्त्वेवीनसीयः॥ द्व
दःसद्वांत्रिर्हल्लंसवरमयिदध्वज्जघर्मच्छर्वंशन्नुः॥ दूस्मंदूस्मव्वत्तोद्यद्वारणपिपुरथस्थायिनंवाग्रवश्चूयांभेम
उलेतंतरणिमभिगतंराद्वायाहयामि॥ कालंयमाय सोमेतिर्देशेचेद्धिदेवतां॥ न्नपिर्यमोनुष्टुवस्यदुदःकालश्च
देवता॥ नमोः ग्नितिसंश्चिवामेप्रत्यधिदेवतां॥ सर्वतोऽन्नपिः ठुदोनुष्टुपसर्वाः अदेवता॥ क्षेत्रुंहण्वन्त्वाकेतुंति

न पुष्टेः प्र पूजयेत् ॥ गायत्र्यस्यामधुः छंदाः केनुः छंदर्षिदेवताः ॥ अंतर्वेद्याममायां न नितमुरगभेद्गेमीयेव
गोन्नेवेऽर्थकल्पमुद्यमद्वरकर्णवित्रमात्यानुरूपं ॥ चित्रं चंचलपोतध्वजपुनिचरथेसन्तर्मनधर्वन्नाभेद्या
नेसूर्याभिवक्तं यवनन्नमनुरुक्तेनुमायाहयामि ॥ सचित्रमितिनदस्तोचित्रगुलमथार्चयेत् ॥ चित्रस्तुपभरद्वाजचित्र
गुम्माः छंदर्षिदेवता ॥ ब्रह्माणन्नस्तज्जेतियामेप्रत्यधिदेवता ॥ नकुलोस्यज्ञाप्तिः स्त्रिस्तुपछंदाब्रह्मादिदेवता ॥ ॥
उत्यधिदेवप्रत्यधिदेवसद्विग्रहपूजनं ॥ अश्वविनायकादिपूजकपात्माः ॥ गणानां वेतिगणापराहोस्तर
तोयत्रेत् ॥ गणकन्नप्रित्तिगत्यस्यछंदोदयोविनायकः ॥ मंदोनरेयज्ञेदुर्गांजातवेदसृत्यन् ॥ कर्त्तयपोस्त्राजाप
स्त्रिस्तुपछंदोदुर्गांचदेवता ॥ आनोनियुक्तिर्त्यर्त्वेद्वायुमुन्नरतोरवेः ॥ वैसिस्त्रोस्यज्ञविस्त्रिस्तुपछंदोवायुन्नदेव
ता ॥ घृतं घृतेन यजुषाताकाशं राहुहस्तिणं ॥ यावांकडोत्यभिनोनुकेतोर्दक्षिणतोयत्रेत् ॥ गुणः गोपन्नप्रिय

४
३
१
२
०

उं रोगायत्रीदेवताभिनो॥ पंचेनानथवादेवानग्रहाणां मुक्तरेयज्ञेत॥ ५ ॥ इं द्रादीनथदि कृपाकानयज्ञे त्वर्चादि
दिक्मात्॥ गायत्रीद्वेष्टुः छंदो इन्द्रमिंद्रं च इत्यन्त्रं॥ सहस्रात्मंगजस्त्रिशीशां वज्रोत्पलोत्करं॥ मैथातिथ
ग्निगायत्र्यामिनमग्निं दृतमित्यएत्॥ ग्रीणवर्णं सुगगतं धूतग्राति कमंडुकं॥ यामामुषुपयमास्तद्यमा
येतियमं यज्ञेत्॥ सदं दुष्पात्रां रक्तात्मं दृशमहिषवाहनं॥ आग्नमित्रस्तपानित्र्यासु न्वतमितिनित्र
ति॥ रवद्वचर्मधरं नीलामूर्ध्वं केशं नवाहनां॥ ब्रह्मावरुणगायत्र्यादिमंसेवरुणं यज्ञेत॥ नागपात्राधरं
भुक्त्वं मकरस्त्रिकिरिदिनं॥ वायुमानोनयुद्धविष्टुपवासिष्ठवायवः॥ वरध्वजकरं धूमं पुगस्यं चित्र
वाससं॥ छंदोतित्राक्षर्मषयोरुणादेवः कुबेरकः॥ राज्ञाधिराज्ञमंत्रेण मगदं न रवाहनम्॥ शुक्रां वरं
निधिपतिं धनदंत्वककापाति॥ महोदर्दृष्टिरुणं यज्ञेता भरुणान्ति तं॥ गोत्रमोजगतीशानस्तमीशान

स्युमापतिं॥ वराभयविभृक्षाक्षस्त्रक्षरंगोरमुक्षगं॥ सर्पराङ्गनशृपसुर्पानिमोअरित्वित्यनन्तकं॥ पश्चाशं
खगदान्तक्रधरंसपणोऽल्लुङ्॥ अनन्तश्चयनासीनंमध्येवरुणरक्षसोः॥ ब्रह्माण्डब्रह्मजज्ञानमेतीदे
शांतरेयज्ञेत॥ हंसखंश्चमृक्लंगोणंतंवोधरज्ञदाधरं॥ कमंउत्तुसुवाक्षस्त्रुक्षपम्रपाणिंचतुमुखं॥ वि
भामित्रज्ञषिंस्त्रे द्वुपुष्ठंदोब्रह्मास्यदेवता॥ क्षेत्ररथ्यपतिनेत्यर्चेत्क्षेत्रपालुदस्थिष्ठेन॥ अयंवकेन
मंत्रेणद्वीन्द्रोम्भृत्युक्त्यंयज्ञेत॥ क्रमेणासनपाद्याष्टोचमनीयान्यतःपरं॥ स्नानंपंचामर्तेदर्द्यानन्त
नंत्रेःपृथक्षुपृथक्॥ अाय्यायस्वेतिपयसागायत्रीगोतमःपयः॥ दृधिक्वावादृधिनुशृपदृधि
क्राज्ञोतिवेदाधिः॥ प्रेज्ञापातिर्ज्ञिष्ठंवमान्यंशुक्रमसीतिच॥ स्वादुःपवस्वेतिसितांजगतीव

न नार्करः। मधुयाता इति मधुगाय वीगोत मोमधु॥ श्रुधस्त्रानं ततोदघात्पुनराच मनीयकं॥ वस्त्रा
नुलेप पुष्पाणि स्वस्वकर्मा न्युपाद्धरेत्॥ रक्ष्योतेरक्तपीतृश्वेतासिता निच्च॥ २ यामत्तेव विच्छिन्नं च वा
सांस्येषां यथाक्रमं॥ रक्तच्छदनमकार्यं अतिच्छनमथं द्वे॥ रक्तं वाद्बद्धासु रवां कुलाय वुधजीवयोः॥ मानं गिरुं
कों कुमं वा श्वेतं यानं रवजं भुगोः॥ रोनेः पिण्डाक जं राहोः केतकीगर्भजं रजः॥ करुरुं केतवे यद्वात्र याणा
मगरुस्मृतं॥ सर्वेषामथवाद्द्वाच्छदनं मलयोद्धवं॥ त्रिभ्यो रक्ताङ्गुमुदेरक्तं च करवीरकं॥ द्वाभ्यां च
पादकं मद्दीभुगो विदीवरं ग्रानेः॥ दृष्टमुन्मत्तकराहो श्वित्रपुष्पाणि केतवे गंध्याः कुंडुरक्तसात्या
क्षतोः सत्तरसो गुरः॥ मित्त्वकं सागुरुवेत्वो गुगुलुः ग्रानयेस्मतः॥ राहुकेत्वोः सत्यामाक्षा सर्वेषां वाथि
गुगुलुः॥

गत्येनसर्पिषादीपः सर्वेषांतिलक्षेनवा॥ अथनेवेद्यान्॥ गुडोदर्नपायसाचैत्येहविष्णंशीर्षास्त्रिकं॥ दध्यो
दनाद्योदनोचलसंमायकोदर्न॥ चित्रोदर्नचनेवेद्यंरव्यादिभ्यः प्रदापयेत्॥ अन्येषामपि सर्वेषांभृत्य
भोज्यानिद्वाक्तितः॥ तांबूलमुखनासाद्वाक्त्वानमस्तुतिं॥ वेद्यार्थानाद्वाभागेष्ठापयेत्कलशंशुभं
॥ अत्रणंसहृदनंयंदध्यक्षतविभूषितं॥ मदलेतंदुलेः पूर्णपांडुरेः समनोहरे॥ अग्निघ्रकलशंमत्रंउ
ज्ञायेकलशंन्यसत्॥ पूरयेजीर्थसक्तिलोरमंमेगंगदृत्यथ॥ युवंदस्त्राणिमंत्रेणवासोयगेनवेष्टयेत्॥ उथ
तासीन्यसमहोभ्यर्थेवद्वातिपत्तवान्॥ पञ्चत्वच्छ्वपूर्णानितेनेववृत्तगोष्ठीपेत्॥ गत्ताध्वरथ्यादत्मीकुसंगम
हृदगोभुगाः॥ रात्रद्वारगताऽकाशेमन्त्रिकाः परित्वातित्ताः॥ यटाश्वस्योदुवराम्ब्रपूर्णाणांपत्तवाःस्त्वचः॥
सहित्वानीतिरक्षान्यथगत्यानिष्ठचच॥ मणिमुक्ताप्रवालान्गास्तुपुष्परागकं॥ वक्षेद्वनीत्वगोमेद

ये इर्यं मणयो नव ॥ फूदर्यं गंजनं पुक्कारा ज्ञावर्तं प्रवालकं ॥ पंचेतन्यथं चंकं वामाणिक्यमुतकं चंनं ॥ गोम्
त्रमथगायच्यागं धद्वरेति गोमयं ॥ आच्याय स्वेतिगां क्षीरं दाधिक्राव्यो तिगो दधिः ॥ गवान्यशुक्रमसीतिया
इतातातुयथोषधीः ॥ मुरामांसीवचाकुसंकोलेयं रजनीदृच्यं ॥ सटीपंचेकमुस्तान्च सवेष्यधिगणाः समुनाः ॥
गं धद्वरेत्ययोगं धंकुसुमान्यायनेतिवे ॥ याः पुलिनारितिपलं कुमे सर्वं विनिश्चिपेत् ॥ ततो भिमं त्रयेकुं
भं मंत्रे रेतैः स्पृहान्कुड्रैः ॥ अमृतरथापनार्थीयनिर्मितो विश्वकर्मणा ॥ कृत्कृत्कृत्हित्वा नां ग्रहीत्वा प
रमेष्ठिना ॥ निर्मितो त्रकृत्कृत्हिते कृत्कृत्त्वास्तेन त्रुप्यते ॥ कृत्कृत्त्वास्यमुखेविस्मृः कंठे रुद्रः संमाधितः ॥ मूले तत्र
स्थितो ब्रह्मामध्येमात्रगणास्थिताः ॥ कुक्ष्टो तु सागराः सप्तसप्तद्विषावसंधरा ॥ गंगाचयमुनां चेवचंद्र
भागा सरस्वती ॥ अर्जुनीगोमतीचेव नमं दाचमहानदा ॥ कावेरीरहस्यवर्णीचतारीगोदायरीतथा ॥

ताम्नयर्णिष्योष्मीचसर्वगंउकीतथा ॥ विंश्यपादोद्भवायाश्वश्रीद्वैकाद्याविनिर्गताः । प्रभासंपुष्करंचेव
निमिषंचद्विमालयं । उद्धरंत्रिभूतंचगंगासागरसंगमं ॥ अद्युद्देशवांश्चेवमानसंचमदासरः । एथि
व्यांयानितीर्थोनिङ्गलशेतानिसंतुवे ॥ अथद्वातिश्वयुष्टिश्वगायत्रीनुव्यवस्थिता ॥ ज्ञग्नेदोथवज्ञुर्वदः
सामवेदस्तथेवन् ॥ अथर्वसद्वितापंत्रेः कलशंपूरयंत्रिमं ॥ विश्वकर्मनसमागच्छद्विकरसमप्राप्तं ॥ स्व
हस्तेनत्वयाकुभोविन्यस्योयागमेदुपे ॥ ब्रह्माद्यादेवताःसर्वाः ज्ञषयश्वतपाध्यनाः ॥ गंगाद्याः सरितःसर्वाः
सप्तर्षेनुग्रहवर्ताः । तिष्ठन्तुनन्तोसर्वेयावद्यज्ञः समाप्यतउत ॥ युमसेवरणोत्यस्मिन्कुभेवस्तुमन्तर्येत ॥ प्रज्ञाप
तिश्वगायत्रीविनृदाद्यात्पर्णापतिः । मर्वेसमद्राः सरितस्तीर्थोनिङ्गलदानदाः ॥ आयांतुमेसदासर्वेदुरित
क्षयकारकाः । पूर्ववत्यूत्तनंनास्यततोन्वाधानमाच्चरेत् ॥ यथाऽस्मिकर्मणिरव्याद्याः । प्रधानंनवदेवताः ।

रद्वान्याद्यानवनवअधिप्रत्यपिरेवताः। विनायकाद्याद्याद्याः सवांश्चोंगदेवताः। समिदाद्युविस्मितंतंत्रं
सांगेनकूर्मणा॥ सद्योयत्युत्तिप्रोच्यसमिधोन्नक्षयादभे॥ सांगाःसर्वतत्रदेवाः संतुसंनिहिताद्यु॥ उत्त्युक्तासकु
रुंचारिविद्यन्मंत्रेणसंस्थृतोत्॥ निर्वपेच्चरमण्यम्योदेवस्यलेतिमंवतः। प्राद्यन्णथपणाद्याद्यमंस्कारांतंच
थाविधि॥ कृत्वाथकृत्वादेवेभ्योयष्टव्यद्व्यमुन्मज्जेत्॥ उक्षाधानादिकंवत्वामुखाद्युयंतिकंतनः। प्रतिग्रहंप्र
तिद्व्यंहृत्वादद्वादशाद्युती॥ तथाधिदेवतादीनांतिष्ठलिस्त्राथवेक्ताः। हृत्वाव्याहृताभः अथसुहुयाद्युमें
स्वयम्या॥ तदुक्तंस्याज्ञवत्क्षये॥ यस्ययश्चयद्यादुखः सतंयन्नेनपूजयेत्॥ ब्रह्मणोषांवरोद्गतः पूजिताः पूजयिष्य
थ॥ ग्रदीधानानेंद्राणामुख्यान्वतनानिच्च॥ भावाभावोन्वज्जगतस्तस्मात्प्रत्यतसाग्रहादुति॥ द्वयाणिमसमि
द्यान्यन्वतुगितायवाद्यः। अर्कःपलाङ्गः एवद्विग्रह्यपामार्गाथपिष्पत्तः। ओदुवरः शामीद्वर्गकुशाश्वसमि

धः क्रमात् ॥ एके कस्या न्राशृन्नतमष्टाविंशतिरेबवा ॥ होतव्यामधु सर्वभ्यां द्ध्माक्षीरणवायुताः ॥ समिल्हक्ष
णं चोक्तं । विश्वाणां विद्युत्कान्दस्तावक्त्राः सकृदिग्गजः वृष्टाः । अति स्तुत्यातिर्दीघ्वाः श्वसमिधः कार्यनाश्राना
ः । विश्वीणायुः क्षयं कुर्याद्दृढलापुत्रनाशिनी ॥ स्तुतिराष्याधिजननीश्वरा चरिपुवर्धिनी ॥ दीघ्वाविदेश
गमनीस्तुलान्वात्मविनाशिनी ॥ अदृश्वासमन्मीस्तुलासाङ्गच्च मुपत्काशिनी ॥ प्रादेश्वान्नाधिकान्युना ॥ स
मिधः सर्वकर्मणि ॥ अकोनान्वायतेव्याधिं प्राक्तात्राः सर्वकामदः ॥ रथदिरः श्वार्थत्काभाय अपामांगसंख्य
दः ॥ अश्वथः सर्वकामाय सोभाग्याया व्युदुवरः ॥ त्रामीनिमयतेपाप्तुर्वायुः सरववर्धिनी ॥ कुशाध
मार्थकामानां रथ्मणं च सतां मतं ॥ दूर्वाहृतस्त्रियदूर्वं स्यात्कुर्मांस्तंवः कुशग्रहतिः ॥ तत्राधिदेवतादृनां पा
काशः समिधः समृताः ॥ उक्तात्मेतुं सर्वव्यांमणि पालकाशैवद्विः ॥ अथ होमेषिअदित्यादृनांग्रहाणां

पूजयामिर्दर्शिरेवतादिकमुक्तास्वस्मंत्रेर्होमंकुर्याति ॥ तद्यथा ॥ आसत्येनेयस्यस्मंत्रस्यद्विरण्यस्तु
पञ्चषिष्ठिष्ठापञ्चः । मवितादेव्यश्रीतयसोमिदादिद्रव्यहोमेविनियोगः ॥ आसत्येनेति स्मंत्रेणजु
हुयात् ॥ एवंचन्द्रादानामापिज्ञातन्ये ॥ प्रधानहोमंहत्वेवंदत्वाखिष्ठादाद्युतिं ॥ समिन्संदेहत्वाजया
दीनन्त्रहुयाज्ञतः ॥ यदस्येति स्त्विष्ठत्वंहत्वाबोह्नः समंजनं ॥ हत्वाप्रहृत्यपरिधानप्रायश्चित्ताद्युतिस्तु
तः ॥ चिजादिकंजयाद्युक्तमनाशातादिकंपुनः ॥ पूर्वोघारोज्ञयादिश्चमुवेशोवस्मुचेतराः ॥ पूर्णाद्युतिस्त्रुचाद
द्यानद्वादत्तगृहीतया ॥ यत्त्वस्त्रादिशुतयावद्यमाणेश्वस्मंत्रकः ॥ समुद्रादितिश्वस्त्रागोत्सोन्यासदे
वकः ॥ ज्ञषिः उंदःस्त्विष्ठवग्निर्देवतापरिकीर्तिनाः ॥ बाहुर्हस्यन्योभरद्वाजः स्त्रुष्टुपैवेवानग्नेत्वचः ॥ मूर्धानेति
पुनस्त्वाग्निस्त्रिष्ठपवस्त्रादयस्त्रयः ॥ पूर्णाद्विष्ठनोविश्वेवानुष्टुपवातक्रतुः ॥ सप्ततोग्निश्वस्त्रगतिरा

स व्रान्मिनिरित्यषि ॥ इर्थं पूर्णो दृतिं हृता चोक्तरं परिषेचनं ॥ पूर्णपा न्रोद्धासनं चृत्वा ब्रह्मविसर्जनं ॥ ब्रह्मणे
पूर्णपा त्रिं च दृच्छा चेत्तु चोक्तलक्षणं ॥ तथा ॥ अ स्मुद्दिभवेत्किंचित्किंचित्तारि पृष्ठलं ॥ पृष्ठलान्वेव चत्वारि
वेणुं पा त्रिं स काचनं ॥ पूर्णपा न्रमिदं प्रोक्तं तं तु लेः पृष्ठितं स देति ॥ ततस्तत्त्वो कृपान् भयो माय भज्ञ वन्ती नहरेत् ॥ पो
लिकापृसद्दिनान्मो दकानक्षत्रेः सह ॥ स्वस्वमन्त्रेः स्वस्वदिक्षक्षवन्ते : पूर्वादिदिक्रमात् ॥ गृहाद्विहः क्षेत्रपात्म
वलिं रक्षामहस्तिणो ॥ वद्वरहस्त्याज्ञातिरुदगृहाणो मंवलिं हरे ॥ यज्ञमानस्य मेभ्युदयं कुरुरक्षेममध्यर ॥ मंष
रु ग्राज्ञिहस्ताम्नगृहाणो मंवलिं क्षवे ॥ यज्ञमानस्य मेभ्युदयं कुरुरक्षेममध्यर ॥ ३० ॥ सदं दुमहिषारुदागृहा
णो मंवलिं यम ॥ यज्ञमानस्य मेभ्युदयं कुरुरक्षेममध्यर ॥ ३१ ॥ ग्रावस्तुरक्षः स्थूलाद्यगृहाणो बलिमर्चितं
यज्ञमानस्य ॥ ३२ ॥ दृष्ट्यस्थिषारुद्युक्तपात्रिनगृहाणमस्तिवलिमप्यते ॥ यज्ञमानस्य आप ॥ वायोमग

स्थाध्वन्तर्गत्युग्रदृष्टेमंवलिंविभी। यज्ञमानस्य० ॥८॥ यक्षोऽग्नसगंदथ्रीद्वलिस्तेयंन्दवाहनं॥ यज्ञमान०
॥९॥ दृष्टस्थैर्लक्ष्मेश्वराणमंवलिंद्वर॥ यज्ञमान० ॥१०॥ सचक्रान्तेनागेऽपदीधरवलिंद्वर॥ यज्ञ
मानस्य० ॥११॥ हसरुद्धाक्षीनरञ्जलनग्रदृष्टेमंवलिंस्वभूः॥ यज्ञमानस्य० ॥१२॥ केषाऽङ्गस्तस्तेवेऽग्रा
ग्रदृष्टेमंवलिंविभी॥ यज्ञमानस्य० ॥१३॥ व्याघ्रयद्वज्ञनंकर्याद्व्यादीनांयथाक्रमं॥ कर्त्तव्यस्यवन्हेऽव
धूपदीपाविवेद्यके॥ पुनःपुव्याज्ञलिंदत्वानमरुत्वाविसर्जयेत्॥ यांतु देवगणाः सर्वे पूजामादायमामि
कां॥ इत्यकामप्रदानार्थं पुनरागमनायचेति॥ उपाभिविचेनन्मन्त्रेयंज्ञमानंसदानुगं॥ ग्रदीत्वायारुण्यंकु
भं वेद्याः पूर्वेथचोक्ते॥ अपर्तिंगाः पावमान्यथैश्चिष्याः सोरभास्तथा॥ अग्नयुव्याग्रदमंत्रात्मतथापोरा
चिकाः परे॥ तथा योरणिकाः॥ सुरस्तामभिविचेत्तुव्रत्विष्मुमदेवगः॥ कास्टेवोज्जगंनाथः स्तथामंक

र्षणोवभुः पर्युम्नश्वानि रूधश्वभवं तु विजयायते ॥ आरं द्रुतो मिभग्वान् यमो वेनि ज्ञाति सत्था
वरुणः पवनश्चेव धनाध्यक्षः सत्थाणियः ब्रह्मणामद्वितः गोषो दकृपालुः पांनुते सदा ॥ कीर्तिर्लक्ष्मी
धर्मतेर्मधायुष्टिः श्रद्धाक्रियामतिः ॥ बुद्धिर्लक्ष्मी वेष्टुः शान्तिस्तुष्टिः कान्तिश्वमातरः ॥ एतो सत्त्वामभिषिं
चंतदेव पत्त्वः समागताः ॥ आदित्यः वै द्रुमाभौ मोक्षं द्विविष्टिनार्कज्ञाः ॥ ग्रहासत्त्वामभिषिंचंतु रा
दुकेतुश्वतर्पिताः ॥ देवदानवगं धर्वाय इत्यर्थं संपन्नगाः ॥ ज्ञेष्यामनवोगावोदेवमातरेण वन्न ॥ देवपत्त्वे द्रु
द्रुमानागादेत्याश्वाप्तमरसांगणाः ॥ अस्त्राणिसर्वद्रास्त्राणिराजानावाहनानिच्च ॥ श्रोवथानिच्च रत्नानिका
द्वरप्यावयवस्थये ॥ सरितः सागरः त्रैलः गतीथोनित्रलदानदाः ॥ एतेत्यामभिषिंचंतु सर्वकामार्थमि
द्वये ॥ ग्राभिषितः सत्ततः श्रेव यज्ञमानसहस्रिया ॥ शुक्रावरधरः श्रीमानभृत्युकूमात्यानुलेपनः ॥ धूता
निष्ठवासांसांसां आच्चायांय प्रदापयेत् ॥ ग्राच्चार्याय च च त्रिविगम्योदक्षिणाः क्रमात् ॥ गोभृ

ति त्वद्विरण्याद्यवासां सिविधानिच ॥ ग्रान्वार्यायचेयानियेनवांतोषमाप्नुयात् ॥ अथात्यावेष्टणं दधा
त् ॥ यात्कृमीर्यच्च मेदोस्थं सर्वांगे पुप्रतिशितं ॥ तत्सर्वं नामवाद्यशुभियमायुश्वर्धय ॥ इति कां
स्य पात्रपूर्णमात्यं सकांचनं सदक्षिणाकं भास्त्रणायद्यात् ॥ अथ प्रहृदक्षिणाः ॥ धेनुः द्वार्खस्तथा
न द्वान्हेमवासोदयः क्रमात् ॥ दूस्तमागोरायमछागं एतावेप्रहृदक्षिणा ॥ मंद्राश्वमान्यो ॥ कृपिलेसर्वदेवानां
पूजनीयासिरोद्दणी ॥ धेनुर्मीर्थमयीयसमामतः द्वांतिं प्रेयलमे ॥ ३ ॥ पुण्यस्तं द्वार्ख पुण्यानां मगल
नांचमंगलं ॥ विस्मुना भधुतोनित्यमतः शांतिं ॥ ४ ॥ धर्मस्तं चृष्णमुपेण न गत्वानंदकारक ॥ अस्त
मृत्तिर्धिन्नानमतः शांतिं ॥ ५ ॥ हिरण्यगर्भं गर्भाजिं विभावसो ॥ अनंतं पुण्यफलदमतः शां
तिं ॥ ६ ॥ वित्तवस्त्रयुगं यस्माद्वासु देवस्य वद्वुभं ॥ प्रदोनात्तस्य मोविस्मुमतः शांतिं ॥ ७ ॥ विस्मुर

अथर्ववेदस्माद्मत्तसंभवः। चंद्रार्कशाहनंनित्यमतःशांतिं॥६॥ धेनुः स्तं पृथिवीमर्वाय स्मातेश
वमनिभा ॥ सर्वपापदरानित्यमतः ॥ ७ ॥ यस्माद्युसक्षमाणित्वदाधाराणिसर्वदा ॥ हेत्कोहृत्मागला
दीनांतस्माच्छांतिं॥ ८ ॥ यस्मात्वचागयत्रानामादुत्तेति व्यवस्थितः ॥ यानां वभावसार्वित्यमतःशांतिं॥
॥ ९ ॥ यथोक्तश्चित्ताकामे गाद् द्याच्छायकं दृताः ॥ तत्र मत्त्वः ॥ गवामंगेषुति शंतिभुवनानिच्चतुर्द्विरा ॥
यस्मान्तस्माच्छिवमेस्यादिहृत्केपरन्नत्व ॥ सर्वान्प्रदक्षिणीदृत्यन मस्क्यात् ॥ गोधायनः ॥ ग्रहागावा
न्तर्मुद्राश्वग्रास्त्रियाश्वदिव्यनः ॥ पूजिताः पूजयन्त्येतेनिर्दद्यन्यवमानिताः ॥ तस्मान्तदक्षिणाहीनं क
तन्यभूतिमिछत ॥ विचाहात्मवयते प्रतिष्ठादिषुक्तमेसु ॥ नामानन्त्वोलोपनयेग्रहयशं समाचरेत् ॥ नि
र्विघ्नार्थमुनिश्रेष्ठतयोद्गादुतेषुन् ॥ आयुरारोग्यमेभ्यर्थं परिषक्षयः मुख्यं ॥ सर्वतान् वृष्टिः कीर्तिश्वभ

वेन्मेत्राग्रसंग्रामः॥ महाशांतिं पारयित्वा भोजयित्वा च गृज्जितः॥ क्रूर्त्विक्तो ब्राह्मणां व्यान्यादीना नाथां
श्वनोषयेत्॥ ततश्च वेधुभिः सार्थस्वयं भुजीत्वे सुखं॥ वाङ्मयेन गुणेन यं सतां कं रवि भृष्यं॥ ग्रथि
ताविश्वनाथेन प्रदमुक्तावलीभुभा॥ ॥ इति विध्य प्रकाशे प्रदयन्ति विधिः॥ प्रदपंत्रालिख्यं ते॥ मध्ये
ताम्ब्रतं दुलमंडलं॥ २॥ आग्नेयां शुभ्रेऽनुरस्तुरस्तु॥ ३॥ निकोणमरणो भर्त्संदश्शिणे॥ पीतिरीढानेव यं
बाणवत्॥ वृहस्पतिपीते लूके दीर्घचतुरस्तु॥ श्रुत्वा च क्रं पूर्वकोणं पूर्ववत्॥ वृहस्पते पश्चिमेऽनिका
पवत्॥ राहुं धूम्बोः शृष्टवनन्तर्मुख्यां॥ चित्रे केतुं वायव्यां श्वनवत्॥ तदुक्ते रवार्णं घटन्यसेत्॥ कुलद्वा
म्य मुख्ये उत्त्यादि॥ पृजाहो मानन्तरं रमाय भक्त्वा त्वं सर्वव्याप्ति॥ ततो यज्ञमानस्याभिषेकं॥
दक्षिणादानं॥ ५॥ अथमेत्राः॥ असत्येन रज्ञे सावर्त्तमानो नियेत्रार्थं न मत्यं च॥ द्विरण्य येन स

यितारथेनादेशोयातिभुवनानिपश्यन् ॥ चद्रं आप्यायस्वसमेतुंतेविश्वतः सोमरस्यं ॥ भवाराज
स्यसंगथे ॥ मंगकः। अग्निमूर्धीद्वः ककुतपतिः पृथिव्याअर्थं ॥ अषारं रेताऽस्त्रिभिन्वति ॥ वे-
उहृष्ट्यस्याग्नेप्रतिग्राग्येनग्निष्ठापृतस्तरुज्ञेथामर्यंच ॥ पुनः दृष्ट्वरुद्धापितरं युवानमः
न्वाता॑ सूक्ष्मियितंतुमेतुं ॥ चद्रं दृष्ट्यते अतियद्योऽहर्युमद्भातिकृतुमज्जनेषु ॥ यद्वीद
यछवसतं प्रज्ञाततदस्पासद्विणं धोहृच्छित्रं ॥ शुक्रः। शुक्रेतेउन्यद्यजतंते अन्यद्विषु रूपेऽहर्ती
धोरियासि ॥ विश्वाद्विमायोअवस्थावेभद्रातेपृष्ठनिदरुतिरुलु ॥ शानिः। शानिर्देवागभिष्टयः
आपोभवंतुपीतये ॥ शून्योगभिस्पवन्तुनः ॥ शुक्रः। क्यानश्ववआभुवद्वीसदाचर्थः सखा ॥ क
याद्राच्छिद्यावृत्ता॑ केतुं ॥ केतुं हृष्वनकृतवेषेऽग्रामर्याअपेक्षासे ॥ समुष्टिरुज्ञायथा॑ ॥ ३० ॥

अथापिदेवता ॥ कद्रुद्रायप्रचेनसेषीदुष्मायनव्यसे ॥ वोचेमशंतमर्हुरे ॥ ३ ॥ गोरीर्मिमायसलि
कानितदत्येकपदोऽद्वृपदीसाचतुष्यदी ॥ अद्वापदीनवपदीवभृतुषीसद्व्राक्षरायरमेवोमन्
॥ ४ ॥ यदक्रंदः प्रथमंजायमानउद्यन्समुद्गादुतवापुरीयात् ॥ द्वयेनस्यपद्मांदूरिणस्यबाहुदुपसु
यंमहृजातंतेअर्बन् ॥ ५ ॥ दूर्द्विस्मुद्विचक्रमन्त्रेपानिद्वधेपद् ॥ सेमृदमस्यपाद्मसुरे ॥ ६ ॥ ब्रह्मजेतानं
प्रथमंपुरस्ताद्विसीमतः सुरचावेनआयः । सबुद्धियागुषमाअस्यविष्टाः सतश्वयोग्निमसतश्वविवः ॥ ५
उद्देशोविश्वतस्यगिरुवामद्वेजानेभ्यः ॥ उसमाकमस्तुकेवलः ॥ ७ ॥ इमंयमप्रस्तरमाद्विसीदांगिरोभिः पि
त्रभिः संविदानः । अग्रात्वामंत्राः कवित्तामायहन्तेनाग्रज्ञंहवियामादश्व ॥ ८ ॥ यमायसोमसुनुतयमा
यज्ञहुताद्विवः ॥ ममद्वयज्ञोगछत्यग्निद्वेत्तोऽग्रर्हतः ॥ ९ ॥ सेच्चित्रवित्रचित्तयंतमसेच्चित्रक्षत्रचित्रतम

योधं॥ चंद्रं रथिं पुर्वीर्वहं तंचं इंद्रं द्राभिर्णते यवस्था॥१॥ अथ प्रत्यधिरेवता॥ अर्मिंदृतं दृष्टीमहे
होतारं विश्ववेदसं॥ अस्य यज्ञस्य सुकरुं॥२॥ अस्मै सोमो अन्नवीर्तविश्वानि भेषजाना॥ अर्मिंचविश्व
श्वश्रांभुवं॥३॥ स्योनापुरिष्ठिभवान् त्सरानिवेदानी॥ यथानः शामे सप्रथाः॥४॥ सहस्रशीर्षापुरुषः
सहस्राक्षः सहस्रपात्॥ सभूमिंविश्वतो दृत्वा॥ अत्यति श्वेदृशांगुलं॥५॥ इंद्रमस्त्व इद्याहि सामयथा
शायते अपवृः सुतस्य॥ त व प्रणीतीतवश्व रुद्रार्घणाविवासंनिकवयः सुयज्ञाः॥६॥ दृद्राणीमास
नारीषु सुपत्नीमहमश्ववं॥ न स्यस्या अपरं च न जरसामरुतं पतिः॥७॥ प्रज्ञापते न तदेतान्यन्यो विश्वज्ञा
ता निपत्तिनाव भूव॥ यन्तामास्त्वं जुहुवः स्तं नो अस्त्रुवयं स्यामपतयोर्योग्यां॥८॥ न मो अस्तु सर्पभ्यो
येवेत्तप्तियोग्यामनु॥ येऽन्तरिक्षे येऽप्तिभ्यः सर्पेभ्यो नमः॥९॥ ब्रह्मजज्ञानं॥१०॥ इति प्रत्यधिरेवता-

अथविनयकाद्यः। पंच॥ गणानांत्वागणपतिं हवामदेकविंकर्वीनामुपमथ्यवस्तम् ॥ अये षष्ठग्रन्थम्लणं
प्रस्तुणस्यनआनः प्र॒ष्ठवं नृति भिः सीद सादनं ॥ १॥ इति वेदसे सुनवाम मोमम रातीयतो निद्वा ति वेदः
सनः पर्वदति दुर्गाणविश्वानावेदसिंधु रितात्यग्निः ॥ २॥ आनां नियुद्धिः नृति नीभिरध्वं सद्वस्त्रिः
णीभिरूपयाहियज्ञं ॥ वायो उत्स्मिन्द्विषिमाद्यस्वयूर्यं पातः स्वस्मिन्नभिः सदानः ॥ ३॥ घृतं घृतेषावा
नः यिवत्यसांवसापावानः यिवत्तांतरिद्वयद्विग्निस्वाहा त्वांतरिद्वयद्वाः प्रादिद्वाऽआदिद्वो वे
दिद्वाऽदिद्वास्वाहादिद्वभ्योनमोद्विद्वभ्यः ॥ उत्याकाङ्क्षां ॥ ४॥ यावां कशामधुमत्यग्निवनासून्ततावती ॥
तयाय तामिमिक्षेतं ॥ उपयामगद्वातोस्याग्निभ्यां त्वेषतेयोनिरग्निभ्यां त्वा ॥ उत्यग्निवनो ॥ ५॥ उत्तिपं
चक्षोक्षपात्ता ॥ अथ उद्वादिद्वोक्षपात्ता ॥ नामं चाः ॥ उद्विश्वतः ॥ अग्निदृतं ॥ ६॥ यमायसो मं ॥

असन्वेतमयज्ञमानमिष्ठस्तेनस्पेत्यांतस्करस्यान्वेषि। अन्यमस्मदिष्ठसात् इत्यानमोदेविनिर्जन्ते
तुभ्यमस्तु॥५॥ इमंमेवरुणश्रुधीहवमद्याचमद्य॥ त्वामवस्युराचके॥६॥ आनोनियुद्धः॥ द्या-
राग्राधिराज्ञायप्रसस्यसाहृने॥ नमोवर्यवेश्वरणायकुर्महो॥ समेकामान्कामायमह्यां॥ का-
मेश्वरेवेश्वरणोददातु॥ कुर्वेरायवेश्वरणाय॥ महाराज्ञायनेमः॥७॥ तमीनानंजगतस्तस्युष्य-
तिंधियंजिन्चमवसदूमहृवयं॥ पृष्ठानोयथावेद्सामसदृधेरक्षितापायुरदधःखस्तये॥८॥ नमो
अस्तुमर्पेभ्यो॥९॥ ब्रह्मजत्तानं॥१०॥ क्षेत्रस्यपतिनावयंद्विनेवज्ञमामसि॥ गामश्वंपोषयित्वास
नोमउत्तीर्णक्षे॥११॥ च्यवकंयज्ञामदूमुगंधिंपुष्टिवधनं॥ नुर्वर्स्तमिदंधनान्मृग्यामुक्षियमामृतात्
॥१२॥ तद्वृष्टेभाःपरमंपदंसदापश्यन्ति॥ “इतिग्रहादीनांमंत्राः॥ सप्ततेऽग्नेसमिधःसप्तनिर्हाःस-

मर्ययः प्रसधामप्रियाणि ॥ सप्तहोत्राः सप्तधात्वाय ज्ञनिसप्तयोनीराष्ट्रणस्वाधृतेनस्वाहा ॥ सूतिपू
णाद्वितिमंत्राः ॥ ॥ अन्नाद्वितिप्रकाशभिधपत्थतोनन्त्वते समाप्ता ॥ ग्रहशंतिरेषा ॥ ॥
अथविनायकशंतिः ॥ यान्नवल्यः ॥ विनायकः कर्मविघ्रसिध्यथंविनयोनितः ॥ गणानामाधि
षत्येत्वरुद्रेण ब्रह्मणातथा ॥ एवंविनायकस्याधिकारिकुंच्यापारमभिधायतेनगृदीतस्यस्वम
दर्शनानिप्रत्यक्षादर्शनानिचाहं ॥ तेनोपस्त्रेषुपयस्तस्यलक्षणानिनिबोधत ॥ स्वप्नोवगाद
तेत्यथंजलमुद्दाश्रयति ॥ काषायं वाससप्तवन्त्रव्यादीश्वाधिरोहति ॥ उत्त्यन्तेगर्दभेरभ्रेसे
हेकवावतिष्ठते ॥ व्रजनपितथाज्ञानमन्यतेनुगतंपरः ॥ विमन्ताविपल्लार्भमः संसीदत्य
निमिज्जतः ॥ तेनोपस्त्रेषुलभतेनग्रज्यं राजनंदनः ॥ कुमारीवनभर्ता रमपत्यगर्भमंगना ॥ आ

चार्यत्वं श्रोत्रियस्य न निष्ठा योध्य यनं तथा ॥ यणिगरुमा भं न चाप्रोति वृष्टिवृष्टी वसु ॥ एवं वि-
नाय करुदीन स्यन्निहान्यभिधाय विनाय कोप सर्वपरिहार कं कर्माह ॥ स्वपनं तस्य कर्तव्यं
पुण्ये नहि विधि पूर्वकं ॥ गोरुसर्वपक्तकेन सात्येनोन्मादितस्यन्न ॥ सर्वोषधेः सर्वगंधो विलिस
शिरस सत्था ॥ भद्रासनोपविश्वस्य मूलिवन्यद्विज्ञा शुभाः ॥ अश्वस्थानादुजस्थानादुमीका
संगमाद्रदात ॥ मृत्तिकार्णनां गंधानगुग्गुमुक्तिपेत ॥ याआहताएकवर्णेष्वतुर्भिः क-
लर्णोद्दात ॥ चर्मण्यन्दुर्लग्नेस्थाप्यं भद्रासनं ततः ॥ सदृस्वाक्षं इतदारम् योभिः पायनं दृतं ॥ तेन
त्वामभिः विचामिपायमान्यः पुनं तुते ॥ भगं तवरणोगजाभगं सूदेष्वद्वस्पतिः ॥ भगमिंद्रश्ववायु-
अभगं समर्थयोददुः ॥ यज्ञके श्रावुदोभांग्यं सीमं तेयन्नमृधं नि ॥ लक्षाणेकण्ठोरक्षेरापः रुद्ध-

प्र-

नु सर्वदा । स्नानस्य मार्षं पूर्वे नेत्रं स्तुते गोदुं वरेण तु ॥ त्रुह्यान् धर्मानि कुरु शान्तस व्येन परिगृह्यतु ॥ मित्रश्च मंसि
त श्वेषत थाक्षालयं कुरु ॥ कुष्माङ्गो राज्ञ पुत्रश्चेत्यं ते खाद्यासमन्विते ॥ नामभिर्बलिमंत्रेश्वनमस्त्वारस
मन्विते ॥ अंते खाद्यासमन्विते मैर्धनि त्रुह्यादित्यन्वयः ॥ तथादित्यर्थिर्बलिमंत्रेद्विलिंद्वादित्यध्याहृत्य
यो त्रिय ॥ बलिर्बलिप्रकारमाह ॥ दद्याद्यतु व्यर्थं पूर्वे कुशानास्तीर्यसर्वतः ॥ दृताश्वतांस्तु लंश्वपलकोटनमे
यन्व ॥ मत्स्यान्पक्षास्तथैवामान्मासमेतावदेवतु ॥ पुष्यं चित्रं सुगंधं च सुरां च निर्दिधामपि ॥ मूलकं पूरिकापृ
पां रतथ्येदोडं रक्षन्तः ॥ दद्यन्मं पायसं चैव गुडपिदेसमोदकं ॥ एताः सर्वानुपाहृत्यभूमेश्वताततः त्रिरः ॥ वि
नायकस्य भ्रन्नन्ना मुषति इति ततो चिकां ॥ दृवासर्षं पुष्याणां दत्त्वा द्यं पूर्वम् ॥ जलिं ॥ दृताः सर्वदचूहताः पल
कोटनम्लिलपि श्वसित्रश्व अद्वादनः ॥ उत्तामाऽपव्रक्ताः ॥ एतावदेवतु ॥ पूर्वं अपवृक्तं मांसमित्यर्थः ॥ पुष्यं चित्रं

रन्तीतादि ॥ सुगंधिद्रव्यं ॥ निविधा सुरा ॥ गोद्रीपेषीमाध्वीच । मूलकं । कं दाकारोभृयविशेषो मूलकं ॥
च ॥ उमो रुरक स्वन्तः अं रुरकाः पिष्टविकारानानाविधाः । तेप्रोताः स्वन्तरुत्यच्यन्ते ॥ गुरुषिष्ठं गुरुमथ्रं गुरुत्या
दिष्टिष्ठं ॥ अन्यन्त्रमिथं । उपस्थानमंत्रमाद ॥ स्फुंदोहृयत्रादेहि भगं भगवतिदेहिम् ॥ युन्नान्दोहृधन्तं दृहृ
सर्वकामांश्वदेहमे ॥ ततः शुक्लावर्धरः शुक्लमात्यानुलेपनं ॥ आस्त्राणां भोजयद्यादूस्त्र युग्मं गुरो
रुषि ॥ असमर्थश्वेतगुरोगचार्यायवस्त्रयुग्मघात्रमधिदक्षिणाद्यात ॥ समर्थश्वेतसामर्थ्यानुसा
रणविजश्वाद्यनुकारयादितिस्मरणात ॥ इतियाज्ञयत्क्यप्राज्ञविनायकशांतिः ॥ अथास्येवप्रयोगः
अथोच्चपत्रेन्नभारारोचनांचपत्रिकाः । अथस्तु नाद्रजस्तानाद्रमीकात्संगमातददात ॥ चंदना
गरकुरस्तीकपूरगद्याः सुगंधयः । गोरसर्वपद्माश्वगच्छेनविमिथितः ॥ गुरुगुरुः श्वाषिसंशुद्धः

सर्वोषधिगणस्तथा ॥ मुग्रमांसीवद्वाकुघं रोकेयं रजनीदूयं ॥ सर्वीचंपम् सुम्नाच्चर्मवीष्टिगणः स्मृतः ॥
चेत्त्वारः कल्पाणववणांस्त्रिताब्रणाः ॥ न्द्रोदययुतापिस्यानिम्नगामंगमोदकं ॥ मर्याधाषुमार
तं च मंभानुदुहंतथा ॥ श्रीपणीकाघधीरश्वसहकारस्यपद्म्याः ॥ अश्वत्थपद्मवाचास्युः सुगंधिसमनांस्य
पि ॥ स्नानरोभनगंधात्मविचित्रकुम्मानिच्च ॥ कल रोद्येष्वनार्थायनववस्थचनुदृयं ॥ पीतस्यादनार्थनु
शुभ्रंवस्त्रमथायरं ॥ गणेशांचिवद्योरर्थेन्द्रस्त्रयुग्मसरोभनं ॥ अस्त्वायद्विष्णार्थं तु मदाद्वयसनदृयं ॥
पञ्चवणीनपिश्वानिस्यस्त्रिवस्यविनिर्मितेः ॥ तेऽन्तचमार्षियं तद्वुद्वर्गविनिर्मिताः ॥ स्वद्वः वुशाश्वस्या
लोरुडालोषाकार्थं इत्याः ॥ किंचिद्वृत्तिनिक्रिया न्द्रम्नामांडुकाश्वार्यरंतथा ॥ तित्वपिष्वेनसंयुक्तं ऊदनः श्रूर्प
एव च ॥ पद्मांडवमत्यर्थापकानमासंयवमपद्मतः ॥ गोद्विष्ट ॥ माध्वीच्चेत्येवं चन्त्रिविधासुरा ॥ मत्यादि

वं स गतं च निषिद्धं यस्य यज्ञतत् ॥ न या त्वं तु विशेषो णद्विजे स्त्याज्या सरामादा ॥ यद्व मानस्त् श्रद्धये दीदि
जे स्तान्नियोज्ञयेत् ॥ प्रत्यक्षम् लक्ष्यास्यादुक्तं भृत्यस्त्वाधारतिः ॥ अपृष्ठाः पूरिकार्थेष्वोंडुरकः स्त्रजः ॥ व
त्वं लेखनुरस्त्रेष्वदोघ्वेः पिष्टविनायकेः ॥ निर्मिताः स्त्रजुच्यन्ते उंडुरकः समाख्यमया ॥ दध्यं नं पायसंचेव
पिष्टं च गुडमिथिनं ॥ लडुकांश्वतथादृवाः सर्वाषामोरसंनिताः ॥ गणोडाप्रतिमांचेव गोर्याश्वप्रतिमांतथा
एवं संभृतमंभागः गांति कुर्याद्युभेदिनं ॥ विनायकशांतिं कर्तुकामः स्त्रचंद्रनारावलोपेनेवृत वाह्ना भ्यं त
शोचे नित्यकर्मानं तरं मसुव्यपर्यात्मनार्थमितत्कर्मकरिष्यति संकल्पश्रुत्येतोयन संपन्नं ब्राह्मणमस्मिन्नर्म
णित्वा मप्त्वा र्यदं कुर्वन्ति गंध्रपुष्पाद्यताश्चिभृष्णीति ॥ तेथान्यांश्वचतुर्गत्वं ज्ञानवृष्णीति ॥ अनथार्त्विगभिः ॥ सहित
आचार्यः कर्मवृत्ताति ॥ गोमयोपलिमस्त्वत्तं वृतेदंगोपंचवर्णोः पिष्टेर्भद्रामनार्थमंकारयेत् ॥ तस्य संस्मिलि

स्त्रेषु

पृष्ठा दिक्षुनुरः ग्रन्ति कान्कारयेत् ॥ कल्पास्थापनार्थं तंत्रमध्यस्वग्निकोपरिज्ञमान इहंचर्मो
न एकामप्राचीनग्रीवं संस्थापनत्यादेभ्येत्वस्त्रणप्रदादयेत् ॥ ततश्चतुर्दिश्चम्भिरुभुअव्रणास्फुटेत्वल
कुण्डेवर्णाश्वनुरः अंदनं वर्किगानस्त्रग्नामवेष्टितवं गन्तवादेत्वस्त्रभृपिनाम ॥ धान्यं रुद्रोनिधायद्वद्वाह
केननदीसंगमादकेनवापूर्णित्वाततः उप्ततामवगदेणवस्त्रेनदातवाहना ॥ मृत्तिकेन्द्रमेषापंयन्मयादुद्ध
तंश्चतं ॥ इत्यनेनं त्रेणपंचमदः संस्थाप्य गंभद्वारं दुराधवं नित्यपुष्टाभरीपिणी ॥ उश्वराऽसर्वभृताना
तामिदोपद्येत्रियं ॥ इतमंत्रेणचंदनागरकम्लरीकृपूर्वगदानं गंधानगोरोचनांगुम्बुद्धिनिश्चिप्याम्नादि
प्रदास्तपद्मयेचन्यतमानिष्टवानिकल्पामुख्यभाङ्गाभाविनिश्चिपेत् ॥ ततश्चत्वारज्ञतित्रः पूर्वादि
द्विगविष्टिवज्ञगोषुत्वं नो अन्नेवर्णस्यविद्वानदेवस्यहेऽवयासिसीच्छाः ॥ यन्त्रिच्छोवान्तमः शोश्य

चानोन्निश्चार्दूषाऽसिप्रमुध्यमत् ॥ इत्यनेन मंत्रेण वास्त्वशारवा परिप्रित वरुण प्रकाश केर्मं वांनरे चर्म ॥ ॐ
भूर्भुवः सूर्य एति व्याहृति भिर्वाय रुणाय नम इति नाम मंत्रेण वाव रुण माया स्य वाऽग्नी प्रचार पृज्ञां चानि वै
त्याष्ट्र्यो न्त्रामानो भद्राः न ज्ञवो यं तु विवृत इत्यादि कां वास्त्वशारवा प्रथितां वा इति पृष्ठे युः ॥ एति स्मिन्ने वृस
मये आच्चार्यो भिर्द्वासन स्पौज्जरभागेर्शान्यां वाविनाय कं तज्जननी मंविकां च पौरादि पुसंस्ताप्य प्रतिश्वा
प्य च द्वयमाण मंत्राभ्यामा वाहन प्रभृति निवेद्य पर्यंतां पृज्ञां कृत्यान् ॥ तत्पुरुषाय विम्नहृव कृतुं ग्राय धीमदि
तं नोदंति: प्रचोदयात् ॥ उत्तिवनाय कमंत्रः ॥ सूभगाय्येविम्नहृव काममालिन्यधीमदि ॥ तन्नागोरी प्रचोदया
त् ॥ अंदिकामंत्रः ॥ अंथगद्योन् विधिनामिन्प्रतिष्ठाप्य चरं अपयित्वा ॥ ततो गवाच्च त्यलोलीकृते न
गोरसष्पक केनोद्वर्तितां गंसवर्षयधिच्छर्णे स्तथाच्च द्वनागस्कर्त्तरी कादि भित्तिविलिस शिरस यज्ञमा

नं भद्रासनमुपवेन्यगद्योन् मार्गेण स्वस्त्रिवा च नं कृत्वा ॥ अल्पिगादिब्राम्भणादि सहित आचार्यः स्वस्त्रि
वा च नानं तर्च ज्ञीवत्यतिषु त्राभीरूपगुणवृत्तिनीभिः स वेषाभिः स्वाभिः कृतमंगलं यज्ञमानमभिषिंचे
दा चार्यः ॥ तु त्रपूर्वं दन्तवर्षितं वृत्तशमादाय। सदस्त्राद्धान्तधारमुषिभिः पावमानुच्छतां। तेन त्वामाभि
षिंचामिपावमान्यः पुनं तु तर्च व्यनेन मंत्रेणाभिषिंचेत् ॥ न तोदादिष्ठणादिगवर्षितकुलगामादाय। भगंतेव स
एगान्नाभगं स्वर्णेत्यहम्पतिः। भगमिन्द्रश्च वायुश्च भगं समर्वयाविदुः ॥ इत्यनेन मंत्रेणोत्तदनं तर्च पश्चिम
देशावस्थितं कुलं गंगाहीता ॥ यते केऽपुर्वदो भाग्यं सामंते यज्ञमूर्धीनि ॥ कुलादेव एव योरक्षेण गायत्रै दु
स वृद्धाः। इत्यनेनाभिषिंचेत् ॥ ततः कुद्दुर्दृष्ट्यादवस्थितं वृत्तशमादाय पूर्वोन्तः सदस्त्राद्धामित्यादिभिस्त्रि
भिमंत्रे रभिषिंचेत् ॥ एव मभिषिंच्य सम्पाणिगर्हीत्कुर्वात् गितेयज्ञमानस्य मूर्धनिसार्थं पंते लमो दु

धरेणाद्यवृद्यमाणमेवेज्ञेहुयात्॥ अं मिनायस्मादा॥ ई समिनाय॥ ई शुग्राय॥ ई कुरुक्षय॥
श्राय॥ ई राजपुत्रायस्मादा॥ एवंषड्भिर्मेत्रैमृग्निहृत्वातदनंतं पूर्वोक्तेनवरणापूर्वोक्तेष्टिमेवेन्नस्मा
नेवाग्नेऽचरंहृत्वाग्नेरिद्विद्विभिषेदंग्रालोयाचेद्वादिलोकपालेभ्यः स्तननामेमेत्रैर्वलिंहृयात्॥ ना
ममंत्रास्तु॥ ई द्रायनमः। अग्नये॥ यमाय॥ निर्जन्तये॥ वरणाय॥ सोमाय॥ ई शानाय॥ श्रेष्ठललाभं
य॥ अथयन्नमानः स्तात्याभुक्तमात्यांबरधरेगुरुणासहितोविनायकायाविकायेच। शताख्तं इति अथ
ललोदनमेवचेत्याद्विनिदिष्टं हृत्वाहृतद्रव्यंज्ञातमुषसंहृत्वातनः शिरसाभृमिंगत्वाकुस्तमसहिते
नोदकेनप्रत्येकं पूर्वोक्तविनायकायकागायत्रीभ्यांमेवाभ्यामध्येदत्वातथाद्वृष्टिसर्षपपुष्याङ्गलिंचदत्वाविना
यकमनिकांचोपतिचेत्॥ गुणग्रानमंत्रास्तु॥ ऋषदेहृयन्नोद्दिभगंभगवातदिमे॥ पुत्रोद्दधनंहृसर्व

कामांश्वदेहिमः॥ इति अन्नमंत्रे भगवन्देहिमे भगविलयूद्धत्वा प्रथमतो विनाय कर्मुपस्थाय पश्चाद्यथा पश्चिमेन
मंत्रेणां विकारामुपातिश्चेत्॥ ततः श्रव्याच्चार्यः शूर्पेकुशानास्त्रियेष्यद्वारुष्टं तत्र निधाय च नुष्ट्य च यं गत्वा तत्र वद्य
माणमंत्रेबोत्तद्यात्॥ मंत्रास्तु॥ बलिं गण्डलिमं देवाआदित्यावसवस्तुथा॥ मुरतो थाराद्यनोरद्वाः सुषणा
ः पंभगाग्रहाः॥ असुरायानुधानाश्वपिशाच्चामातराग्रहाः॥ न्याविन्यायस्त्वेताल्कायोगिन्यः पृतनाः॥
शिवाः॥ न्तर्भेकाः सिद्धगंधर्वाः नागाविद्याधरानग्राः॥ दिकुपालकोक्षालांश्वेतविद्विनायकाः
ज्ञगतांत्रिककर्त्तर्गित्रेष्वाद्याश्वमहर्षयः॥ माविद्विमाच्च मेषापंमासं तुष्ट्रियं थिनः॥ सोम्याभ्यं न तस्मा
श्वभृतप्रताः सुखावहाः॥ इति चतुष्प्रथमतिराजमंत्राः॥ अनंतरमाच्चायोवस्त्रद्वयसद्विनांदक्षिणां
स्वद्वान्तर्यनुसारणादत्याविभवानुसारणञ्जलिगाद्येष्योपि॥ अन्येभ्यो चास्त्रेभ्यो विभूरिदक्षिणांदत्वा-

शास्त्रणान्भोद्यित्वाश्रिष्टोवाच्यित्वाग्नाम्भेदान्विरुद्धेत् ॥ ॥ अज्ञाज्ञनप्रिति ॥ विश्वप्रकाशभिध
यद्युतोत्थांतिः समाप्तान्विनायकस्य। इतिविनायकरांतिः ॥ ॥ अथगंभाधानमुच्यते ॥ तत्रप्रथमा
त्वेसमयफलनिर्णयः। तन्नगुरुः। आदैतिथिफलं। प्रथमादिफलंत्यंपतिहंत्रीः सखीभवेत् ॥ तु
स्मीश्वर्यवत्सिषुन्नलाभः श्वागित्रविक्रिया ॥ पुत्रवर्णिः पुत्रनाशोरदत्ताधर्मशालिनी ॥ पतिस्तिगधांक्र
दत्तास्याद्युनमानवतीशुभा ॥ बहुदुष्टान्यसक्तास्यात्पर्वेष्वमृतोफलं। शुभंत्वेवतुपूर्वाण्डेमध्या
न्हेमध्यमंफलं ॥ अपराण्डेत्वेधव्यपूर्वरात्रेशिवंभवेत् ॥ मध्यमंमध्यरात्रस्यात्पररात्रेशुभान्विता
भतावेवंतिथिफलंयाराणापुरुमुच्यते ॥ प्रथमत्तर्भानुवारेष्याधिः श्वंट्रपतिग्रता ॥ बहुरोगात्कृत्रा
यनीपतिद्वानाकुञ्जेदिने ॥ बहुपुत्रवतीसोम्येसर्वसंपदुरोभगु ॥ पतिव्रतासुखंभाग्यमदेष्याधिष्य

वैष्णवः ॥ नारदः ॥ भग्यापतिव्रतादुःखीपुत्रिणीभोगभागिनी ॥ पतिप्रियाकूर्माभागीसूर्यवारादिषु
क्रमात् ॥ अथनश्चत्रपलुं करादिपंचोन्नरमूलपृष्ठाविष्टमुत्रयाश्चिद्यविधीदुभेषु ॥ आद्यं रत्नः सोरव्य
सूतायुरर्थसोभाग्यवृत्तिं कुरुतेऽगनानां ॥ श्रीधनं सूतसोभाग्यं निरुद्धायस्त्रभूषणां ॥ सुरगुरुपतिबंधु
भजमान्याश्चिद्यभेन्नतो ॥ परपुरुषरतायाम्येष्यपतिदीनायलाग्नका ॥ सङ्गनद्वयनंजवावस्त्रकुमृषाभिः
स्त्वलंसूता ॥ २ ॥ मान्यासद्वायाप्रियवाक्यपुत्रमित्रधन्वन्व ॥ नान्विता ॥ पूर्वत्यश्वप्रज्ञाप्रिव्यावन्दिभेष्य
मंकलुं ॥ उपिता सद्वक्षेसिगुणासुरनाथमंडीनिनी ॥ पतिबंधुप्रियापुत्रधनाद्वाप्रियवादिनी ॥ ३ ॥ सदा
मर्गेभाग्यं वर्तीविषुलार्थापतिव्रता ॥ वहुप्रज्ञावहुत्तानं वधुमान्यापतिप्रिया ॥ रोद्रेपल्लुक्तानिस्वावि
पुरुषोन्नतादुःखभागिनी ॥ परकार्यरथामिष्माभाषिलीप्रथमात्मेषु ॥ ४ ॥ मान्याविनीलापटिकावंध्या

४८५
अकुचरित्रका॥ पितृसम्बन्धादित्येषरसंतानमोद्दिनी॥ ४॥ पुष्ट्येत्वगम्यागमनेरजापुत्रवतीखला॥ सुगं
धपुष्याभरणसक्तार्गतिविनोदिनी॥ खलापुनर्भूभोद्गंगेयाधिरुद्धार्थकुपटी॥ स्वच्छंदगाथमाचा
दाकलाद्यानिधनाभवेत्॥ ५॥ पतिप्रियामधायांतुकुलदाचप्रज्ञावती॥ सिंहाव्योषिदूरंदूरमध्येखद्यो
तयर्चसा॥ वहुव्ययपरार्थमाभीर्भर्गनवनारवला॥ पानासक्तानुसद्विद्यादुष्यन्नाकुलनाडिनी॥ ६॥
भाग्यभाग्यवतीनारधनपुत्रवतीप्रिया॥ कुलद्यानंदकरीपतिसंतानकोऽधिनी॥ दूसोसंभोगर्त्तास्या
द्वृद्यथापरकार्यदृश्यते॥ सम्बागनविपक्षास्याएुद्यासवंगुणांगना॥ ७॥ वस्त्रेवपात्रुः सुरत्तप्रियावात्म
हितेरना॥ संगतिविद्यानिषुलानिर्वैरामयर्थातुता॥ ८॥ दृढ्यतासत्यरतास्वात्यंतुगन्नगामिनी॥ पुत्रो
त्रेः परिश्रुतासदामंगलमोदिनी॥ द्वृदेवक्षेप्रमत्तास्यामुत्रसंघविनाडिनी॥ अनीन्वामोतिसंभोगंविचा